

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 21 NOVEMBER 1951

No 1801

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vriës; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Churchill door Mr K. P. van der Mandele	856
Industrialisatieproblemen van de gemeente Emmen (II) door Dr J. Winsemius	858
Waardebepaling voor heffing van invoerrechten door Drs A. Rom Colthoff	861
De jongste ontwikkeling van de bloembollen-export door Dr A. J. Verhage	863
Ingezonden stuk:	
Beperkte toepassingsmogelijkheden van de berekeningen van het nationaal inkomen door J. C. Wijnmaalen met naschrift van Drs J. H. van Holthe tot Echten	866
Aantekening:	
Onze uitvoer naar Engeland	868
Geld- en kapitaalmarkt	869
Statistieken:	
Bankstaten	869
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	870
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	870
Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	870
Recente economische publicaties	871

Dezer dagen

99 pCt; vóór het eerst waren in October op de handelsbalans in- en uitvoer vrijwel in evenwicht. Wij zijn haast zo trots als met de eerste stappen van de eerste zoon; moge de laatste wankeling nog verdwijnen.

Intussen, dit is geen puur Nederlandse zaak. Wanneer men de uitkomsten van de Europese Betalingsunie beziet, dan krijgt men voor een aantal deelnemers de indruk van een keerdans, waarbij om beurten een groep oploopt en weer terugtrekt. Voor deze laatste rol schijnen thans Groot-Brittannië en Frankrijk aan de beurt te zijn. Het blijft daarbij de vraag in hoeverre dit, althans voor Frankrijk wat de saldering betreft, berust op het beloop van het handelsverkeer dan wel op het tempo der bestellingen en betalingen, onder speculatie op de houdbaarheid van de Franse franc.

De Franse Regering maakt zich daar ook zorgen over en heeft derhalve een voorstel ingediend om de Franse economie terug te brengen binnen het looprek. De ruimte voor dollarsvergende aankopen is gelimiteerd. Het is een kil vooruitzicht, temeer daar juist een staking in de koloniën is uitgebroken, terwijl het tekort aan steenkool in Frankrijk één van de dollars vragende importen is. De Franse nationale vergadering heeft het programma in de vorm van de vertrouwensquaestie in het kabinet voorgesteld gekregen; het eerste antwoord is een haperend ja.

Neemt men in de vergadering der Verenigde Naties een loopje met elkaars voorstellen of zullen de landen, die bevreemd zijn voor een wereld met twee gereedstaande machtskernen, de zaken nog een andere loop kunnen geven? Zij hebben de bemiddelende rol op zich genomen; hoezeer de Engelse Minister van Buitenlandse Zaken ook op kiese woordkeus heeft aangedrongen, de zachtmoedige sfeer van Speenhoff: „let us make a loopie in the silvery moon” ligt niet in het verschiet.

Wij gaan dus voort vrees en druk in onszelf te verwerken, onderwijl het construeren van toekomstplannen voortzettend. Zo gaat het in Brazilië, dat een ontwikkelingsplan opstelde, zo gaat het ook voor Suriname, waarvoor de Regering een tienjarige bijdrage in het Welvaartsfonds vastlegde. Hoe gaat het met de hulp aan de teruggebleven gebieden, waar de loop beslist niet uit mag raken, wil men werkelijk constructief zijn op langere termijn?

Nederland blijft bouwlustig. De Tweede Kamer heeft de Regering aanbevolen een jaarprogramma voor de bouw van 50.000 woningen gelijke prioriteit te geven als de andere doelwitten der regeringspolitiek: defensie, betalingsbalans, industrialisatie. De economist is „neutral between ends”; hij kan in eerste ronde volstaan met constateren. Voor degenen, wier taak het is de vele doeleinden, die deze week her en der werden gesteld, te realiseren, moet men respect hebben, al halen zij zelfs de 99 pCt niet. Tenzij de substitutie van doeleinden een bezigheid op zichzelf wordt.

beschikbare krachten

DOCTORAAL STUDENT ECONOMIE,
bedrijfseconomische richting, met administratieve ervaring,
ZOEKT HEM PASSENDE WERKKRING
in centrum of westen des lands. Br. onder no. E.-S.B. 47-1,
bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

vacatures

Wij vragen een administratieve medewerker,
die na grondige inwerking in staat is, als

assistent van de directie

in de leiding van onze hoofdadministratie
te worden opgenomen en daarin t.z.t. een
zelfstandige positie te bekleden.

Deze verantwoordelijke en veelzijdige taak
vereist een grondige kennis van en enige
jaren praktische ervaring in moderne be-
drijfsadministratie, in het bijzonder op
het gebied van budgettering en kostprijs-
berekening, alsmede bekendheid met de
behandeling van fiscale vraagstukken.

Academische vorming (bedrijfseconomie of
accountancy) is zeer gewenst.

Leeftijd tot \pm 30 jaar.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige
inlichtingen over opleiding en ervaring en met
vermelding van leeftijd en referentieadressen,
worden gaarne ingewacht bij de personeels-
afdeling, Westzijde 103, Zaandam.

Op enveloppe en brief vermelden E.S.B. 271.

KONINKLIJKE VERKADE FABRIEKEN N.V.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

De Geldersch-Overijsselsche Bond van Coöperatieve
Zuivelfabrieken te Zutphen vraagt een

adjunct-Secretaris

Algemene kennis van de Ned. landbouw is vereist.
Bij voorkeur ac. opleiding (b.v. Landbouwk. ingenieur,
zo mogelijk zuivelrichting, Ec. drs). De werkkring heeft
een organisatorisch karakter. Naast begrip voor de ver-
houdingen in een op vrije samenwerking gebaseerde
organisatie is kennis van of gevoel voor economische
en technische aangelegenheden wenselijk.

Sollicitaties te zenden aan het kantoor van de Zuivel-
bond, Nieuwstad 69, Zutphen.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

AMSTERDAM-C. • HEERENGRACHT 450

Alle Bankzaken

KAPITAAL EN RESERVES F. 25.000.000

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Mr K. P. VAN DER MANDELE, Churchill.

Het nieuwe Engelse Kabinet zal beslist met grotere kansen op succes met de Russen weten te praten dan de vroegere Labour-regering. Door hun positieve, lijnrecht tegen het Marxisme ingaande, levensbeschouwing zijn zij volkomen immuun voor de Moskouse ideologie, zodat beide partijen a priori weten waarover zij niet behoeven te polemiseren. Wij moeten niet verrast zijn, wanneer Churchill tot het beproefde recept der „splendid isolation” terugkeert en alléén voor héél concrete belangen van zijn land opkomt. Realisten als Churchill en Stalin hebben hun gemeenschappelijk belang stellig begrepen. Het gehele Duitse industriepotentieel, ongebreideld op West of Oost losgelaten, zal op de duur tot dezelfde rampen leiden als 1914 en 1939 en daarom zal men tot de haast paradoxaal klinkende conclusie komen, dat de economische eenheid van Duitsland voor Oost en West een groter gevaar oplevert dan de politieke, onder welke ideologie dan ook. Het compromis zal daarom gevonden moeten worden in de bepaling van de hoeveelheid der Westerse productie, die voor de opbouw van het Oosten zal dienen. Door de uitslag der verkiezingen zijn ook de binnenlandse verhoudingen duidelijker geworden. De liberalen zijn praktisch verdwenen en daarmee is Engeland weer tot zijn twee-partijen-stelsel teruggekeerd, maar de oude „eenheid der tegenstellingen” is helaas nog niet hersteld. Er zijn echter nu al aanwijzingen, dat zich ook hierin een verandering voltrekt, die van het allergrootste belang voor het behoud van onze Westerse cultuur zal blijken te zijn.

Dr J. WINSEMIUS, Industrialisatieproblemen van de gemeente Emmen (II).

De industrialisatie, die in Emmen na 1945 heeft plaats gevonden, heeft zich in hoofdzaak voltrokken door middel van vestiging van filialen van elders bestaande industrieën. In Emmen heeft men een klassiek voorbeeld van het feit, dat, indien de vestigingsfactoren maar voldoende goed zijn, de ondernemers en het kapitaal zo nodig van elders aangetrokken worden in het geval deze in eigen streek niet te vinden zijn. De na-oorlogse industrialisatie in Emmen kan men onderscheiden in een tijdperk van 1945 t/m 1949 en dat na 1950 (ontwikkelingsplan van Z.O. Drenthe en de vestiging van de Enkalonfabriek in het centrumdorp Emmen). Aan beide tijdvakken wordt aandacht geschonken. Naast de pogingen tot regionale concentratie in het dorp Emmen is in de gemeente ook een streven waar te nemen om de overige industrie met uitsluitend ongeschoolde arbeiders te reserveren voor de buitendorpen in het veen. Bij een bescheiden uitvoering en bij beperking van de toepassing tot de voornaamste buurten is dit wellicht tot op zekere hoogte te verantwoorden. Voor Emmen is het stimuleren van een stadskern geboden, opdat deze voldoende levenskracht krijgt voor het vervullen van een centrumfunctie. Bij een ongebreidelde groei in Emmen dreigt nl. een nederzetting te ontstaan met kilometers lange tentakels van lintbebouwing. De te verwachten grootte van de bevolking van Emmen en de eventuele functie van Emmen tot buiten de provinciegrenzen maakt dit probleem van meer dan plaatselijke betekenis.

Drs A. ROM COLTHOFF, Waarbepaling voor heffing van invoerrechten.

De Studiegroep voor de voorbereiding van een eventuele Europese douane-unie heeft een conventie voorbereid betreffende een uniforme definitie van de waarde, die de basis zal vormen, waarop de invoerrechten zullen worden geheven. De Internationale Kamer van Koophandel, die zich tot de tolk van het bedrijfsleven heeft gemaakt, heeft ernstige bezwaren tegen deze conventie, in hoofdzaak gericht tegen het feit, dat de definitie voor-

schrijft, dat als basis moet worden genomen de zgn. „normale marktprijs”, welke voor de goederen op het moment en ter plaatse van de inkleding zou kunnen worden bedongen bij verkoop in de vrije concurrentie tussen een koper en een verkoper, die onafhankelijk van elkaar zijn. In plaats dus van de handelsfactuur als grondslag te aanvaarden, zal gezocht worden naar een „normale prijs” op het moment van inkleding. Het gevolg hiervan kan zijn, dat in tijden van sterk schommelende prijzen, zoals wij de laatste jaren kennen, de berekening van het verschuldigde invoerrecht verhuist naar het terrein der speculaties.

Dr A. J. VERHAGE, De jongste ontwikkeling van de bloembollenexport.

In dit artikel wordt de ontwikkeling van de bloembollenexport naar de belangrijkste afzetgebieden tussen 1948 en 1950 nagegaan. Uit de vermelde gegevens blijkt, dat een voortschrijdende liberalisatie van het handelsverkeer — waarvan in de sierteeltsector in de eerste plaats de bloembollen profijt trekken — een zeer gunstige invloed heeft op de ontwikkelingsmogelijkheden van de afzet van dit product. Een eerste voorwaarde voor een vergroting van deze afzet is dan ook, dat de afwerende handelspolitieke maatregelen, welke nog in tal van landen bestaan, zoveel mogelijk worden geslecht. Een conclusie, die voor een product als bloembollen zeer voor de hand liggend is, maar die toch wel sterk bevestigd wordt door de gegeven cijfers over de laatste jaren. Vervolgens wordt de vraag besproken, of de prijs- en productiepolitiek ongewijzigd dient te blijven en de aandacht gevestigd op het belang van collectieve reclame.

— SOMMAIRE —

Mr K. P. VAN DER MANDELE, Churchill.

Le nouveau Cabinet anglais aura plus de chances de succès dans ses pourparlers avec les Russes que le gouvernement Labour. Tout le potentiel industriel allemand lâché sans frein conduira, à la fin, aux mêmes catastrophes qu'en 1914 et 1939. C'est pourquoi on arrivera à la conclusion que l'unité économique de l'Allemagne constituera un danger plus grand et pour l'Ouest et pour l'Est: que l'unité politique n'importe sous quelle idéologie qu'elle se réalise. Le compromis réside dans la détermination quantitative de la production occidentale nécessaire au redressement de l'Est.

Dr J. WINSEMIUS, Les problèmes d'industrialisation de la commune d'Emmen (II).

On poursuit l'examen des différents problèmes d'industrialisation de la commune d'Emmen dans la province de Drenthe aux Pays-Bas.

Drs A. ROM COLTHOFF, Détermination de la valeur pour établir les droits d'entrée.

Le comité d'étude pour préparer l'Union douanière européenne éventuelle a rédigé une convention relative à la définition uniforme de la valeur qui constituera la base sur laquelle on établira les droits d'entrée. La Chambre Internationale de Commerce qui sert de porte parole du secteur privé a formulé des objections sérieuses contre cette convention. L'auteur traite, dans cet article, de ces inconvénients.

Dr A. J. VERHAGE, L'évolution récente de l'exportation des oignons à fleurs.

On examine le développement de l'exportation néerlandaise entre 1948 et 1950 des oignons à fleurs vers les plus importants débouchés. Ensuite on traite du problème si la politique actuelle de prix et de production doit être maintenue; enfin on souligne l'importance d'une publicité collective.

Churchill

Vele maanden geleden vroegen wij een kenner van de Engelse politieke verhoudingen en tevens kenner van de Engelse psyche: „Wanneer komen de Conservatieven aan het bewind?” en het typische antwoord luidde: „Wanneer met de Russen gepraat zal worden”. Aan dit gesprek moesten wij denken toen de uitslagen der Britse verkiezingen bekend werden en toen als een der hoofdpunten een gesprek met Stalin op het regeringsprogramma van Churchill vermeld werd.

Bekijken wij de mannen, die het nieuwe Engelse Kabinet vormen en hun antecedenten, dan kunnen wij hen stellig niet voor „fellow-travellers” uitmaken en toch zullen deze mannen beslist met grotere kansen op succes met de Russen weten te praten dan de vroegere Labour-regering. Door hun positieve, lijnrecht tegen het Marxisme ingaande, levensbeschouwing zijn zij volkomen immuun voor de Moskouse ideologie, zodat beide partijen a priori weten waarover zij *niet* behoeven te polemiseren.

Voor de realist Churchill bestaan geen goede of slechte Russen, bestaat geen edele of laaghartige Stalin, echter slechts heel concrete meningsverschillen en belangen- tegenstellingen, die niet gemakkelijk in het voordeel van het Westen opgelost zullen kunnen worden, omdat *deze* ronde, zoals Churchill zelf heeft toe moeten geven, door de Russen gewonnen zal worden of, beter gezegd, reeds gewonnen is.

Maar... het is nooit de laatste ronde en alleen een *Engelsman* van het formaat van Winston Churchill zal op een gegeven ogenblik in staat zijn om met een verbijstering- en ontzagwekkend gebaar een verlies te nemen, waardoor voor vriend en vijand een geheel nieuwe, en misschien volkomen onvoorziene, situatie ontstaat.

Het is zeer te betreuren, dat van Labour-zijde in de verkiezingspropaganda de leuze is gebruikt: „de Conservatieven betekent oorlog”. Niet zo zeer om de verwarring, die deze veronderstelling onder het Engelse publiek heeft teweeg gebracht, maar omdat deze insinuatie opnieuw in de kaarten van Stalin speelt.

Wij hebben reden om aan te nemen, dat niemand beter weet dan Churchill en de zijnen, dat gewapende conflicten totaal verouderde en ondoelmatige strijdmethodes zijn en dat deze ronde juist daarom aan de Russen verloren is, omdat het Westen de oorlog in Korea niet heeft weten te omzeilen en het beroep, dat het China van Mao Tse Tung op het Westerse kapitaal en de Westerse know-how heeft gedaan, onbeantwoord liet.

Wij kunnen ons nog heel goed herinneren, dat de Amerikaanse leuze: „to make the world safe for democracy” nog al aarzeling en tegenstand onder de Engelse Conservatieven verwekt heeft, omdat deze lijnrecht tegen hun levenshouding der „splendid isolation” indruiste. Zij zijn daarom allerminst verrast, dat Rusland nu op zijn beurt de wereld „safe for communism” denkt te maken en wij, van onze kant, moeten niet verrast zijn, wanneer Churchill tot het beproefde recept der „splendid isolation” terugkeert en nergens voor vage begrippen en ideologieën zal vechten en alléén voor heel concrete belangen van zijn land opkomt.

„Waarover zal het gesprek Churchill-Stalin gaan?” Dat is de vraag, die allen bezig houdt, want het gesprek, dat Churchill met Stalin op hoog niveau denkt te voeren, heeft hoogstwaarschijnlijk niets uit te staan met het laatste voorstel van President Truman en zal eerder om het Duitse vraagstuk met al zijn implicaties draaien.

De meestverspreide mening is — en de Engelse „Economist” van 27 October jl. heeft dit in een uitmuntend artikel „Rhine or Elbe?” met grote duidelijkheid uiteen-

gezet —, dat de Russen *onder alle omstandigheden* een verenigd Duitsland wensen om:

- a. de Westerse integratie te verhinderen;
- b. de Amerikaanse en Engelse troepen uit Duitsland te verwijderen;
- c. de weg voor een Duitse communistische satellietstaat te effenen.

Dit klinkt erg aannemelijk, maar of het ook met de *werkelijke* en *uiteindelijke* bedoelingen van Moskou strookt valt nog te bezien. „Kan een hoog ontwikkeld en soms tot vervelens toe „tuchtig” volk van 67 miljoen ooit een satelliet van Oost of West worden? Zal het niet eerder, een derde macht in Centraal Europa worden, die voortdurend Oost en West tegen elkander uitspeelt?”

Wat Churchill hierover denkt, heeft hij al meermalen duidelijk uiteengezet. Engeland heeft niet tot tweemaal toe de wapens tegen Duitsland opgenomen om dezelfde constructie te herstellen, die tot twee wereldoorlogen geleid heeft. Wat Stalin denkt weten wij niet, maar wat hij gedaan heeft en nog dagelijks doet om de hereniging van Duitsland, die toch niet tegen te houden is, tot een irrelevant feit te maken, beseft men in het Westen o.i. nog veel te weinig.

Door de oprichting van het „Huettenskombinat”, het grootste continentale ijzer- en staalwerk, is een *super-ideologisch* orgaan ontstaan, dat al lang, voordat het supernationalen Schuman-plan van kracht wordt, het ene Ruhrbedrijf na het andere in zijn actie-radius weet te trekken. In de Poolse en ook in de Silezische mijnen werken tot nu toe 200.000 Chinezen om aan het kolentekort (zelfs van bepaalde Westduitse industrieën) tegemoet te komen.

Dit alles realiseert zich de Engelse, van huis uit conservatieve, kolen- en staalwereld en de schoonzoon van Churchill heeft onlangs, naar aanleiding van het Perzische olieconflict, openlijk bepleit, om met de Russen tot een verdeling van de *economische* invloedssferen te komen, resp. om met hen over een gemeenschappelijk opbouwplan voor de onontwikkelde gebieden te praten. Niet de kanonnen met de soldaten, maar de tractoren met de technici; die Oost of West kunnen leveren, zullen de wereld veroveren en iedere dag talmen versterkt de Russische economische aanvalskracht, want de Ruhr vindt een afzetgebied van de Oder tot aan de Pacific een buitengewoon aantrekkelijk aanbod, vooral omdat geen vooruitziend industrieel zich van harte op oorlogsleveranties instelt, daar deze hem a priori van de mededinging op de wereldmarkten uitschakelt.

Realisten als Churchill en Stalin hebben hun gemeenschappelijk belang stellig allang begrepen. Het *gehele* Duitse industrie potentieel, ongebreideld op West of Oost losgelaten, zal op de duur tot dezelfde rampen leiden als 1914 en 1939 en daarom zal men tot de haast paradoxaal klinkende conclusie komen, dat de *economische* eenheid van Duitsland voor Oost en West een groter gevaar oplevert dan de *politieke*, onder welke ideologie dan ook. Het compromis zal daarom gevonden moeten worden in de bepaling van de hoeveelheid der Westerse productie, die voor de opbouw van het Oosten zal dienen.

Dit is een compromis, dat niet over de hoofden der Duitsers heen met de Russen gesloten *kan en mag* worden, maar dat stellig aanvaard zal worden, vooropgesteld, dat het Westen geen enkele *politieke* discriminatie tegen Duitsland meer toepast, en óók om de eenvoudige reden, dat Oost en West *economisch* op elkander zijn aangewezen.

Alle leveranties van het Westen aan Rusland zijn voor

het *Westen* uitsluitend *zakentransacties*, die echter in hoge mate tot de verdere ontwikkeling van het Russische industrie-apparaat en de Russische machtsontplooiing zullen bijdragen.

Dit dilemma, waaraan op het ogenblik niet te ontkomen valt, kan alleen gecompenseerd en gesublimeerd worden, wanneer het *Westen*, *Duitsland* inbegrepen, zijn nieuw missiegebied gevonden heeft, waarmede het niet alleen zaken kan doen en geld verdienen, maar waarheen het het beste kan uitdragen, wat aan scheppende krachten en gedachten in zijn miljoenen en miljoenen zelfstandigdenkende individuen leeft. Deze voorsprong, vooropgesteld dat wij hem niet *zelf* teniet doen door steeds verder gaande besnoeiing van het privé-initiatief, kan Rusland in geen generaties inhalen en met dit appel aan de vrije wereld heeft Churchill de volgende ronde ingeleid, die wij in alle „fairness” met de Russen wensen uit te vechten.

Deze nieuwe goodwill voor het *Westen*, deze politieke bate op hoog niveau, zoekt Churchill zoals vanzelf spreekt in de eerste plaats in het Gemeenebest, maar stellig evenzeer in de „Atlantic Community”, want de Atlantica is nu eenmaal het „mare nostrum” der Westerse Christenheid geworden.

Ook de binnenlandse verhoudingen zijn door de uitslag der verkiezingen duidelijker geworden. De Liberalen zijn praktisch verdwenen en daarmee is Engeland weer tot zijn twee-partijen-stelsel teruggekeerd, maar de oude „eenheid der tegenstellingen” is helaas nog niet hersteld. Er zijn echter nu al aanwijzingen, dat zich ook hierin een verandering voltrekt, die van het allergrootste belang voor het behoud van onze Westerse cultuur zal blijken te zijn.

De Engelse partijen waren niet op een *beginsel* maar op een *belangentegenstelling* gebaseerd, reden waarom naar buiten, wanneer het beginsel op het spel stond, de gehele natie het automatisch eens was. Over *beginselen* valt niet te twisten en te schipperen; *belangen* daartegenover veranderen door omstandigheden en kunnen met andere in overeenstemming worden gebracht. Zij zijn dus bij uitstek het terrein van het compromis. Met de intrede van het Marxisme, met het opkomen van Labour kwam meteen ook een tegengesteld *beginsel* naar voren, zodat van een *eenheid in verscheidenheid* geen sprake meer kon zijn. Deze *beginseltegenstelling* heeft niet alleen in Engeland, maar in het gehele *Westen*, een gespletenheid teweeg gebracht, die soms voor de „ondergang van het avondland” doet vrezen. Onze *beginselen* kunnen nu eenmaal *niet* in een bepaalde invloedssfeer liggen en onze *belangen* in een andere. Tijdens de oorlog, onder bedreiging van een gemeenschappelijk gevaar van buiten af, raakte deze principiële tegenstelling tijdelijk op de achtergrond, maar alleen om na de overwinning des te feller naar voren te komen.

Vragen wij ons af, wat feitelijk nog de principiële tegenstelling tussen Labour en de andere partijen is (want dogmatisch-marxistisch is het overgrote deel van Labour eigenlijk nooit geweest of is het althans niet meer), zo komen wij tot deze conclusie.

Voor de Engelsman heeft de Staat lang niet die betekenis, die deze bijvoorbeeld voor ons continentalen heeft. In de gedachtenwereld der Engelsen is de natuur-

lijke volgorde *individu-gemeenschap-Staat*, en dat de laatste de gemeenschap of het individu van *boven af* zou moeten beïnvloeden, is ten enenmale onaanvaardbaar voor iedere Engelsman. De directieven worden steeds van *onder af* gegeven en een vooruitlopen of wettelijk opleggen van iets, wat zich in de praktijk nog niet voltrokken heeft, is met de empirisch-concreet te werk gaande Engelse volksaard onverenigbaar.

Dat men de staalindustrie zonder aanwijsbare en proef-ondervonden noodzaak nationaliseerde en van plan was systematisch nog andere bedrijfstakken te laten volgen, drúist tegen de natuurlijke volgorde der dingen in. De publieke opinie hoort aan de regering wil *vooraf* te gaan, zodat maatregelen, die genomen worden, steeds door de gemeenschap voorbereid zijn en daardoor reeds een evolutie achter de rug hebben, waardoor zij mentaal bezit en kapitaal konden worden van de leden der volksgemeenschap. Hierop past in waarheid het woord „self-government”, dat nu door een leger van ambtenaren bedreigd wordt, die, wanneer wij juist zijn ingelicht, wat trouwens natuurlijk is, allen op Labour hebben gestemd.

Hoewel men zou menen, dat de uitslag der verkiezingen wezenlijk niet veel veranderd heeft (alleen het tegenovergestelde beeld gebracht), zal het o.i. in de *praktijk* heel anders lopen.

Attlee spreekt meer tot het verstand, tot de intellectuelen, Churchill daartegenover appelleert aan het instinct en aan de „common sense”. Door de Labour-partij kreeg de *abstracte* Staat meer betekenis, waardoor de *traditionele* waarde-hierarchie: individu-gemeenschap-Staat, verbroken werd. De Conservatieven wendden zich weer tot de *concrete* gemeenschap, die de Engelsen in alle rangen en standen door de eeuwen heen gediend hebben, want nergens ter wereld vindt men zo veel onbezoldigde bestuursfuncties als in Engeland.

Dat de vakverenigingen, de organen, die het belang der arbeiders behartigen, het eerst zullen omgaan, d.w.z. zich niet tegen de maatregelen der nieuwe Regering zullen verzetten, blijkt nu al, vooral omdat sedert lang iets leeft en voorbereid is in de maatschappij, dat nu dient opgelost te worden, namelijk het aandeel van de arbeiders in de productiemiddelen, resp. in de nieuwe kapitaalvorming.

Dat het de Conservatieven ernst is met hun „property-owning campaign” valt niet te betwijfelen, want in tal van bedrijven zijn aan de arbeiders stemgerechtigde aandelen uitgekeerd en het is te verwachten, dat de ontnaasting van de staalindustrie gepaard zal gaan met een veranderde vorm der bedrijven, een vorm, waarin allen actieve en passieve deelnemers zullen zijn in dienst van de gemeenschap.

Wanneer het Churchill mocht lukken de funeste en alles ondermijnende *beginseltegenstelling* weer in een gezonde en nooit te vermijden *belangentegenstelling* te veranderen, dan heeft deze „radical Tory” de continuïteit onzer beschaving verzekerd, waarvoor hem niet alleen Engeland maar de gehele Westerse wereld dankbaar zal zijn. Dan zullen wij de Labour-periode als een noodzakelijke fase onzer ontwikkeling beschouwen; waarvan wij het kwade overboord gegooid hebben en het goede als een waardevol element in onze vooruitgang opnemen.

Rotterdam.

K. P. VAN DER MANDELE.

Industrialisatieproblemen van de gemeente Emmen

II¹⁾

Industrialisatie van 1945-1949.

De industrialisatie, die in Emmen na 1945 heeft plaats gevonden, heeft zich in hoofdzaak voltrokken door middel van vestiging van filialen van elders bestaande industrieën. In Emmen heeft men een klassiek voorbeeld van het feit, dat, indien de vestigingsfactoren maar voldoende goed zijn, de ondernemers en het kapitaal zo nodig van elders aangekomen worden in het geval deze in eigen streek niet te vinden zijn (zie eerste tabel onderaan de blz.).

Ter vergelijking: steden, waar het bedrijfsleven sterk afhankelijk van een enkel industrieel bedrijf (zie tweede tabel onderaan de blz.).

Reeds na een korte aanlooptijd zijn, naar uit onderstaande tabel blijkt, dorpen als Nieuw Weerdinge en Emmer Compasuum voor een belangrijk deel voor hun economische grondslag afhankelijk geworden van deze eerst onlangs hier gevestigde industriële bedrijven, in ieder buurtschap een tweetal. Het aantal inwoners hier vermeld, geeft bovendien een misleidend en te gunstig beeld. De wijken omvatten de kilometerslange lintbebouwing, die ongemerkt in andere „wijken” overgaan.

In steden met een zeer eenzijdig bedrijfsleven, dat bijkans geheel door een enkel industrieel bedrijf wordt beheerst, stijgt dit percentage zelden boven 10 (Vlissingen en Eindhoven volgens beroepstelling 1947) tegen in Nieuw Weerdinge en in Emmer Compasuum ongeveer 6 - 5. Daarbij bedenke men, dat de begrenzing van deze buurtschappen zeer ruim is genomen, hetgeen bij deze lange lintbebouwing niet anders mogelijk is.

Bij nederzettingen, wier economische grondslag uitsluitend door een enkel stuwend bedrijf wordt bepaald, gesteld dat dit mogelijk ware, zou dit percentage liggen tussen 12½ (bij uitsluitend volwassen mannelijke kostwinners als arbeidskrachten) en 20 (bij eenzelfde aandeel vrouwelijk personeel als in de beroepsbevolking van het Rijk). Hierbij is uitgegaan van de veronderstelling, dat gemiddeld één persoon (man of vrouw) in het stuwende bedrijfsleven de bestaansbasis vormt, van gemiddeld één persoon (man of vrouw) in de verzorgende sector.

Men kan de na-oorlogse industrialisatie in Emmen onderscheiden in een tijdperk van 1945 t/m 1949 en dat na 1950 (ontwikkelingsplan van Z.O. Drenthe en de ves-

¹⁾ Het eerste deel van dit artikel werd gepubliceerd in „E.-S.B.” van 7 November 1951.

tiging van de Enkalonfabriek in het centrumdorp Emmen). In het tijdperk vlak na de tweede wereldoorlog werd de drang tot decentralisatie zeer in de hand gewerkt door de heersende woningnood, waardoor ongeschoolde arbeidskrachten in de traditionele productiegebieden — centra van immigratie! — schaars waren geworden en vele ondernemers gedwongen waren hun bedrijf te verplaatsen naar streken, die voorheen nog min of meer agrarisch waren gebleven. Door de werkloosheid in de veendorpen werd in dit tijdvak gepoogd „de fabriek naar de (werkloze) arbeidskrachten te brengen” om zodoende ook de veendorpen te veranderen in de industriedorpen van de toekomst. Als een gevolg hiervan stimuleerde men de verspreide bouw van fabrieken over de kleine veenkoloniale dorpen, zodat — gelijk de tabel van de nieuw-gevestigde bedrijven en de kaart op blz. 859 aangeven — de industrie als het ware over het platteland werd uitgesmeerd. De fabrieksgebouwen rijzen soms zo uit de akker op naast de eindeloze lintbebouwing. Hoewel men een goedgekeurd uitbreidingsplan had, werd hiervan onder verwijzing naar de nijpende noodzaak om nieuwe industrieën te verwerven veelvuldig afgeweken. Het centraal gelegen dorp Emmen, waar ook het raadhuys ligt, zag men meer als algemeen verzorgingscentrum voor de omliggende veendorpen in de gemeente en verder ook als woonoord voor de bedrijfsleiding van de fabrieken en als algemeen recreatieoord der bevolking.

De wijken, waaruit de gemeente Emmen bestaat, hebben het volgende aantal inwoners:

	Aantal inwoners		Verhoudingsgetal
	1930	1947	
Centrumdorp: Emmen	7.327	12.425	170
Twee voornaamste buurtschappen:			
Emmercompasuum	7.248	8.922	123
Klazienaveen	5.657	6.959	123
Overige wijken:			
Nw Amsterdam	2.798	4.373	156
Zwartemeer	2.302	3.412	148
Nw Dordrecht	2.676	3.281	123
Barger Compasuum	2.308	2.806	122
Nw Weerdinge	4.388	5.095	116
Erica	3.778	4.050	107
Roswinkel	2.253	2.380	106
Niet ingedeeld	226	398	176
Gehete gemeen	40.961	54.101	132

Nieuwe industrieën (filialen) in Emmen gevestigd na 1945.

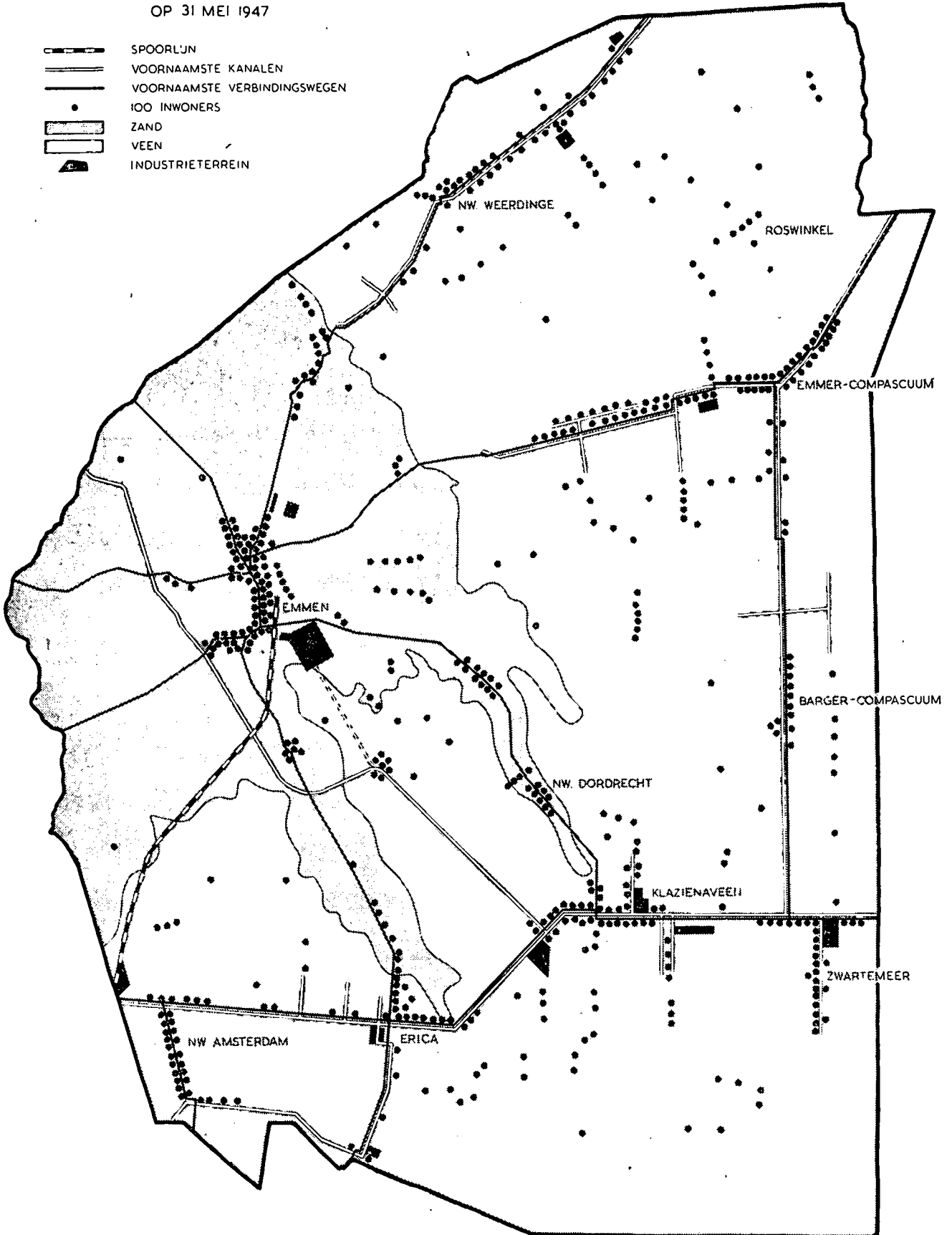
Bedrijf			Vestigingsplaats binnen de gemeente Emmen		
Naam	Hoofdvestiging elders	Aard werkzaamheden en product	Arbeidersaantal op 1 Juli 1950 (afgerond)	Naam	In percentage v. inwonertal (inw.tal op 1 Juli '50)
Gero	Zeist	tafelgerei	> 100	Nw Weerdinge	6
Spanjaard	Borne	weverij	> 100	idem	
Bendien ²⁾	Almelo	textiel	> 500 (meisjes)	Emmen	5,4
Textiel Ind. Emmen ¹⁾	— ²⁾	textiel	> 100 (meisjes)	idem	
N.V. v/h Hazemeyer	Hengelo	electrische apparaten	< 50	Emmer-Compasuum	5,2
N.V. Aku	Arnhem	conerij	< 500	idem	
Heemaf	Hengelo	wikkelfabdeling	< 100 (meisjes)	Zwartemeer	2,2
Rademakers	Rotterdam	ijzergieterij	< 50	Barger-Oosterveen	1,4

¹⁾ Vestiging vóór 1945, daarna echter uitgebreid.

²⁾ Geen filiaal, wel kapitaal en directie van elders.

			(Beroepstelling 31 Mei 1947)	(inwonertal op 31 Mei 1947)	
De Schelde	Vlissingen	scheepsbouw	2.107	Vlissingen	10,4
Philips	Eindhoven	gloe- en radiolampen enz.	13.304 (meisjes)	Eindhoven	9,9
Hoogovens	Velsen	hoogovens enz.	3.761	Beverwijk-Velsen	5,6

BEVOLKINGSVERSPREIDING IN DE GEMEENTE EMMEN
OP 31 MEI 1947

Het centrumdorp Emmen groeit thans dus reeds sneller dan de rest. De wijken buiten het centrumdorp Emmen telden naar inwoners in 1930 en 1947 respectievelijk 33.631 en 41.676 personen met een groei weergegeven door een gemiddeld verhoudingsgetal van 124 tegen een getal van 170 voor het hoofddorp. De natuurlijke voordelen als gevolg van de centrale positie, de loop van het wegensysteem en de ligging op de zandrug (lagere kosten van het bouwrijp maken van de grond) liggen o.a. ten grondslag aan de opkomst van het centrumdorp.

Industrialisatie na 1950.

Onlangs heeft de Aku-directie de vestiging van haar Enkalonfabriek in de gemeente afhankelijk gesteld van de voorwaarde, dat deze zeer bepaaldelijk in het centraal gelegen dorp Emmen zou worden gebouwd. Deze grote fabriek heeft in eerste aanleg 750 arbeidskrachten nodig, welke behoefte later tot 2.500 personen kan uitdijen. Alleen reeds met het oog op dit grote aantal zou vestiging in een achterafgelegen klein landelijk dorp in strijd zijn geweest met het bedrijfsbelang. Het dorp Emmen telt op het ogenblik niet alleen de meeste bewoners, maar kan door de loop van het wegensysteem bovendien over de werkkrachten beschikken uit de veendorpen, die in een kranis om dit centrumdorp liggen. Men bedenke, dat uiteindelijk met het benodigde aantal verzorgers en bijbehorende gezinsleden hier op den duur de huisvesting van een bevolkingsgroep van een orde van grootte van 15 à 16.000 mensen gemoeid zal zijn. De vele toepassingsmogelijkheden van nylon en de voorhands ruime gelegenheid tot afzet maken een dergelijke snelle en grote groei niet onwaarschijnlijk. Ook de behoefte aan geschoolde arbeidskrachten stelt als voorwaarde de aanwezigheid van een grotere verstedelijkte kern. De verwachting van regelmatig bezoek van buitenaf en het bezit van een uitgebreide staf deed verder de Aku-directie de voorkeur geven aan het grotere centrumdorp met zijn goede verkeersverbindingen naar de aangrenzende streken (o.a. per spoor en over de rijksweg) en omringende veengebieden. De ligging van het dorp Emmen op het heuvelachtige uiteinde van de zandige Hondsrug is bovendien fraai, de omgeving (met o.a. de Emmerdennen in de onmiddellijke nabijheid van de woonwijken) is aantrekkelijk. Een ander voordeel is, dat de bouwkosten op het zand lager zijn dan op het afgegraven veen, hetgeen zowel een voordeel is voor de ondernemer ten aanzien van de fabriek als voor de gemeenschap ten aanzien van de te bouwen woonhuizen.

De vestiging van de Enkalonfabrieken luidt met de overige industrialisatie voor de ontwikkeling van Emmen een nieuw tijdperk in van versnelde groei, voornamelijk van het centrumdorp. Hierdoor staan op korte termijn allerlei veranderingen in grondgebruik te wachten.

Het is in verband met deze vestiging thans het ogenblik om zich op de komende veranderingen te bezinnen en zich rekenschap te geven van wat er gebeuren gaat en welke maatregelen in verband hiermede getroffen dienen te worden. Dit mag met te meer reden worden verlangd, omdat de nu te nemen beslissingen consequenties zullen hebben tot in lengte van dagen. Het grondgebruik, dat uit de te volgen politiek zal voortvloeien, kan eerst doelmatig en verantwoord worden geacht, indien hieraan ten grondslag ligt een weloverdacht afwegen van de hierbij betrokken vaak tegenstrijdige belangen in het kader van een goedgekeurd uitbreidingsplan. Eerst dan is de rechtszekerheid ook voldoende gegarandeerd.

Naast de pogingen tot regionale concentratie in het dorp Emmen is in de gemeente ook een streven waar te nemen om de overige industrie met uitsluitend ongeschoolde arbeiders te reserveren voor de buitendorpen in het veen. Bij een bescheiden uitvoering en bij beperking van de toepassing tot de voornaamste buurten is dit wellicht tot

op zekere hoogte te verantwoorden. Maar reeds spoedig dreigen de overheidsuitgaven zonder strikte noodzaak ongemotiveerd te stijgen. Bij industrialisatie bestaat bovendien steeds de mogelijkheid, dat kleine vestigingen gaan uitgroeien, al zal een bij uitstek gunstig milieu hiertoe eerder aanleiding geven.

Het streven tot een vergaande industrialisatie van de veendorpen gaat tenslotte van de onjuiste veronderstelling uit, dat ieder dorp binnen de gemeentegrenzen min of meer dezelfde productiemogelijkheden biedt, hetgeen hier echter niet het geval is. Indien de vestigingsplaats teleurstelt, zal het bedrijfsleven daar minder bloeien dan op de gunstiger plaatsen. Bovendien beslist in laatste instantie de ondernemer nog steeds of hij een bepaalde vestigingsplaats voldoende aantrekkelijk vindt en er voldoende winstmogelijkheden aanwezig acht om er zijn bedrijf te stichten. Indien de gemeente deze mogelijkheden onvoldoende biedt — om welke redenen ook — betekent dit, dat industriële bedrijven zich niet in de gemeente Emmen, maar elders zullen vestigen. Als waarschuwend voorbeeld mogen de voorwaarden gelden, die de Aku-directie bij de vestiging van de Enkalonfabriek heeft gesteld. Het aantrekken van industrieën is bovendien slechts de eerste stap op het gebied van de industrialisatie. Het is minstens even belangrijk, dat er een gunstig milieu aanwezig is, waarin deze bedrijven zich verder kunnen ontwikkelen. Het succes van industrialisatie wordt uiteindelijk niet beslist door het aantal nieuw gevestigde bedrijven, maar door hun verdere ontwikkeling.

Thans zal in ieder geval als gevolg van de vestiging van de Enkalonfabriek ook van gemeentewege meer aandacht moeten worden besteed aan het centrumdorp. Zodoende kan hier in de centrale kern een gunstig industrieel milieu worden geschapen, dat de voordelen biedt van de veendorpen zonder de nadelen daarvan. Door de mogelijkheid arbeiders uit alle omringende veendorpen aan te trekken als gevolg van de ligging in het hart van het verkeerswegennet, doen de specifieke voordelen van de veendorpen — de ruime arbeidsmarkt — zich in het centrumdorp zelfs in versterkte mate gevoelen.

Het bovenstaande lijkt in eerste instantie meer van gemeentelijk belang, maar hiermede zijn toch ook algemene landsbelangen gemoeid. Een zo gunstig mogelijke standplaats werkt de algemene industriële ontplooiing in de hand en is bijv. ook van betekenis met het oog op de concurrentie met het buitenland. Ten slotte maken de zo grote sociale noden vestiging van nieuwe industrieën hier op zich zelf bijzonder nodig. De Regering poogt daarom door het verstrekken van rijkssteun de gemeente Emmen als vestigingsplaats voor deze industriële productie doelmatiger te maken en het is dus een zaak van het algemene belang, dat deze geschiktheid ook inderdaad zo groot mogelijk wordt gemaakt tegen overigens zo gering mogelijke uitgaven. Het is in wezen voor de gemeenschap onverschillig te wiens laste deze uitgaven komen: van de gemeente, provincie, Rijk of de tegenwaarderekening van de Marshall-hulp. Van het te volgen overheidsbeleid hangt het echter wel mede af in hoeverre de in de gemeente Emmen aanwezige kansen ook efficiënt worden benut. Speciaal bij de oriëntering op arbeidskrachten is het van belang waar de woonplaats is en waar de nieuw te bouwen huizen komen. In achterafgelegen buurten in het veen worden van gemeentewege nieuwe huizen gebouwd, grotendeels op rijkskosten. Het motief is op zichzelf nobel: de sociale nood ook op het gebied van de volkshuisvesting is het grootst in de venen. Indien men nu voor ieder nieuw gebouwd huis een krot zou opruimen, zouden de wan-toestanden hier daadwerkelijk worden bestreden. In de praktijk geschiedt het afbreken in feite niet en kan ook met het oog op de algemeen heersende woningnood niet geschieden. Het resultaat is dan echter, dat de bevolkingsaanwas wordt gehuisvest op ongunstige vestigingsplaatsen, waar-

door deze bij stijgende werkloosheid het eerst voor ontslag in aanmerking komt. Met rijks-geld bouwt men zodoende in feite woningen voor potentiële werklozen en doemt de nieuwe bewoners voor de toekomst het eerst tot het lot van werkloosheid.

Nieuwe stedelijke functie.

Iedere stedelijke bevolkingsagglomeratie van een bepaalde grootte heeft op den duur behoefte aan een stadskern, uitgerust met verzorgende bedrijven in de zin van gespecialiseerde winkels, bankinstellingen, inrichtingen voor vertier. Bij de van ouds bestaande steden fungeert hiervoor de oorspronkelijke stadskern, die een zekere stedelijke sfeer oplevert. De eerst kortelings uit dorpen gegroeide „steden” missen voornamelijk deze stedelijke kern, terwijl door hun jeugdig karakter, de verzorgende sector pleegt achter te blijven bij de snelle groei van de overige stadswijken. Op den duur zal, naar men mag aannemen, het verzorgende deel van het bedrijfsleven de achterstand inhalen bij het ouder worden van het stadsorganisme. De treffende voorbeelden van dit soort jonge steden: Eindhoven, Enschede, Tilburg en Apeldoorn bieden geen aantrekkelijke voorbeelden van stedenbouwkundige ontwikkeling: een rommelige bebouwing met fabrieken tusschen van woonwijken. Bij Emmen heeft men nog de kans om een dergelijke onordelijke groei te voorkomen.

De stad Eindhoven, waar door de snelle groei van de industrie reeds bestaande dorpen door lintbebouwing aan het centrale dorp zijn vastgegroeid, heeft hierdoor thans het aanzien van een spin gekregen. Door de veel grotere omvang van de lintbebouwing in de veenstreken en de kleinere kern bestaat in Emmen de vrees voor een stedenbouwkundige ontwikkeling, welke Eindhoven naar afmetingen verre overtreft. Bij een ongebreidelde groei in Emmen dreigt een nederzetting te ontstaan met kilometers lange tentakels van lintbebouwing. Juist daarom is bij Emmen nog meer het stimuleren van de kern geboden, opdat deze voldoende levenskracht krijgt voor het vervullen van deze centrumfunctie.

Gezien de te verwachten bevolkingsaanwas en de vestiging van de Enkalfabriek in het kerndorp mag in het huidige dorp Emmen (met aangrenzende gehuchten thans 14.000 bewoners; het dorp zelve telt nog geen 9.000 inwoners) op een toekomstig bevolkingsaantal worden ge-

rekend van omstreeks 25.000-35.000 inwoners, dit is een stad van de grootte van Kampen, Assen (25.000 bewoners), Beverwijk (27.000), Bergen op Zoom (30.000), Bussum, Helmond, Den Helder (34.000) of Gouda (39.000). Er is echter nog een oorzaak, waarom het probleem van de stadskern van Emmen van verderstrekkende betekenis is dan de gemeentegrenzen.

Door een eventueel slagen van de industrialisatie moet men voor de toekomst rekenen, dat meer mensen in het noordoostelijke deel van ons land zullen worden vastgehouden, die voor een belangrijk deel gehuisvest zullen moeten worden in kleine steden als Hogeveen, Assen en Coevorden; Ter Apel en Stadskanaal; Heerenveen en Drachten; Hardenberg en Gramsbergen. Tussen de steden van het industriële Twente met de stad Zwolle in het zuiden en de stad Groningen in het noorden, zal dan de behoefte bestaan aan een grotere stedelijke agglomeratie, zoals Eindhoven die vervult in de geïndustrialiseerde provincie Noord-Brabant. Dit stedelijke centrum zou in verband met de geografische ligging waarschijnlijk niet Assen zijn (te dicht bij de stad Groningen) en evenmin Meppel (te dicht bij de stad Zwolle). Eerder zullen hiervoor in aanmerking komen gemeenten als Hogeveen, Coevorden en Emmen. Naar het zich laat aanzien zou voor een dergelijke stedelijke functie een gemeente als Emmen in verband met de resultaten van de industrialisatie voorshands het meest in aanmerking komen. De toekomstige stad Emmen zal dus niet alleen een functie uitoefenen voor het direct aangrenzende Drentse gebied, maar zal ook haar invloed doengelden over de aangrenzende delen van de provincies Groningen en Overijssel. De te verwachten grootte van de bevolking van Emmen en de eventuele functie van Emmen tot buiten de provinciegrenzen maakt het probleem van meer dan plaatselijke betekenis.

De eventuele ontwikkeling van de kern van Emmen tot een dergelijke stedelijke vestigingsplaats zou ook de nabijgelegen dorpen in de gemeente ten goede komen, terwijl de algemene mogelijkheden voor industriële productie hierdoor zouden toenemen. Het is te hopen, dat door eendrachtige samenwerking van de betrokken overheden, gepaard aan een wijs inzicht, de potentieel aanwezige kansen voor een doeltreffende industrialisatie van deze landstreek voldoende benut zullen worden.

Leiden.

J. WINSEMIUS.

Waardebepaling voor heffing van invoerrechten

De te Brussel zetelende Studiegroep voor de voorbereiding van een eventuele Europese douane-unie, waarin 16 Westeuropese Marshall-landen vertegenwoordigd zijn, heeft verleden jaar een drietal conventies voorbereid, die de grondslag beogen te bieden voor een dergelijke douane-unie. Zij betreffen: een uniforme douanenomenclatuur, de instelling van gemeenschappelijke uitvoeringsorganen en tenslotte een uniforme definitie van de waarde, die de basis zal vormen, waarop de invoerrechten zullen worden geheven.

Helaas zijn deze conventies opgesteld zonder het bedrijfsleven, dat daarmee toch zeer intens in aanraking zal komen, op voldoende wijze te raadplegen; althans in Nederland is daar geen sprake van geweest en het blijkt, dat ook in andere landen nu stemmen opgaan, waaruit bezwaren tegen die ontwerpen blijken.

De Internationale Kamer van Koophandel heeft zich tot de tolk van die bezwaren gemaakt; op haar congres te Lissabon in Juni 1951 zijn terzake een aantal zeer sprekende resoluties aangenomen.

Waar het bedrijfsleven in het bijzonder bezwaren tegen heeft is de Conventie inzake de waardedefinitie. Een moei-

lijkheid is, dat deze Conventie reeds door de 16 Westeuropese regeringen is getekend en dat in 3 van die landen (Engeland, Noorwegen en Griekenland) de parlementen ze zelfs reeds hebben geratificeerd. De Conventie zal echter pas in werking treden wanneer zij door minstens zeven landen is geratificeerd; een procedure voor eventuele wijziging daarna is in het verdrag geregeld.

Niettemin heeft de Internationale Kamer van Koophandel haar studiec ommissie inzake douaneformaliteiten opdracht gegeven voort te gaan met bestudering van dit probleem en daarbij doet zich het gunstige feit voor, dat de Brusselse studiegroep (subcommissie voor de waarde-bepaling) zich bereid verklaard heeft alsnog overleg over deze zaken met de commissie van de Internationale Kamer van Koophandel te willen plegen. Dit heeft het voordeel, al kan het niet op korte termijn tot wijziging van de Conventie leiden, dat de materie toch rijp gemaakt wordt en dat men de opvattingen van het bedrijfsleven tenminste — zij het wat laat — zal begrijpen en misschien ook zal waarderen.

Zich baserende op een jarenlange studie, heeft de Internationale Kamer van Koophandel op haar congres te

Lissabon nog eens bevestigd op welke beginselen de waarde-bepaling moet zijn gegrondvest:

1. het systeem der waarde-bepaling moet in zijn uitvoering niet als een middel tot willekeurige heffing kunnen worden gebruikt;

2. uitgangspunt moet zijn de overgeléde handelsfactuur, tenzij er gegronde reden is tot het vermoeden van fraude of tot een te lage aangifte, mogelijk gemaakt door een speciale relatie tussen koper en verkoper. (In laatstbedoeld geval zou de normale groothandelsprijs, onder vrije concurrentie tussen onafhankelijke partijen ontstaan, kunnen worden genomen). Maar het bestaan van een zekere relatie mag op zichzelf geen aanleiding zijn om a priori te veronderstellen, dat de factuurprijs onbruikbaar is;

3. de bepalingen moeten duidelijk aangeven, welke kosten binnen en welke buiten de belastbare waarde vallen;

4. conform het „General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)” moeten binnenlandse heffingen in het land van export, waarvan de uitgevoerde goederen zijn vrijgesteld, bij invoer in een ander land niet tot de belastbare waarde worden gerekend.

Hoewel nu de Internationale Kamer van Koophandel het streven naar standaardisatie, uitgaande van de Brusselse Studiegroep, toejuicht, heeft zij, uitgaande van bovengenoemde beginselen, ernstige bezwaren tegen de ontworpen waardedefinitie.

In hoofdzaak is dit bezwaar gericht tegen het feit, dat de definitie van Brussel voorschrijft, dat als basis moet worden genomen de „zgn. „normale marktprijs”, welke voor de goederen op het moment en ter plaatse van de inkleding zou kunnen worden bedongen bij verkoop in de vrije concurrentie tussen een koper en een verkoper, die onafhankelijk van elkaar zijn. In plaats dus van de handelsfactuur als grondslag te aanvaarden, zal gezocht worden naar een „normale prijs” op het moment van inkleding. Wel wordt in een interpretatieve noot erkend, dat, wanneer sprake is van een bonafide verkoop, kan worden uitgegaan van de „betaalde of te betalen prijs” (dus de factuurprijs). Maar deze noot is niet wettelijk bindend, en er staat niets van die aard in de verdragstekst.

Nu is uit het nader overleg met de Brusselse Studiegroep wel gebleken, dat dit laatste als het normale geval wordt beschouwd, dat voor 80 pCt of meer van de aangiften zal gelden; maar de handel vraagt zich af waarom dan niet dat normale geval in de definitie is vooropgesteld. Nu loopt men het risico, dat bij de uitvoering met de factuurprijs nauwelijks of geen rekening zal worden gehouden en in plaats daarvan door de douane-ambtenaren steeds naar die „normale prijs” zal worden gezocht, met alle moeilijkheden daaraan verbonden¹⁾.

In de praktijk hebben nu eenmaal alleen internationaal verhandelde massagoederen een marktprijs, maar niet het overgrote aantal eindfabrikaten. De handel weet, dat de normale prijs in tijden van prijsdaling inderdaad lager kan zijn dan de factuurprijs, maar praktisch speelt dit alléén bij sterk fluctuerende wereldmarktprijzen voor grondstoffen een rol; dit-extra vóordeeltje weegt in elk geval niet op tegen het nadeel van onzekerheid en kans op willekeur, dat verbonden is aan het steeds zoeken naar de normale prijs. Het is noodzakelijk, dat men, als een koop wordt gesloten, ook met zekerheid weet welk invoerrecht daarop zal drukken en dat men niet het risico loopt, dat de douane op het moment van inkleding — dat maanden later kan liggen — over een geheel andere en misschien hogere „marktwaarde” invoerrechten zal eisen. Dit moge in sterk protectionistische landen een aanlokkelijke praktijk zijn, voor de ontplooiing van de internationale handel is zij niet bevorderlijk.

Het gevolg van de aanvaarding van de „normale prijs” op het moment van inkleding, zoals de definitie van Brussel voorschrijft, kan zijn, dat in tijden van sterk schommelende prijzen, zoals wij de laatste jaren kennen, de berekening van het verschuldigde invoerrecht verhuist naar het terrein der speculaties. Dit geldt ook ten aanzien van de omrekening van in vreemde valuta afgesloten prijzen in de nationale munt van het land van invoer op het moment van inkleding; een inmiddels plaatsgevonden koerswijziging kan alle berekeningen doorkruisen.

Blijkbaar heeft bij het kiezen van het systeem van de „normale prijs” op het moment van inkleding de gedachte voorgezet, dat de douane de taak zou hebben elke importeur met de invoerbelasting gelijk te treffen, daarmede tevens de bescherming, die vele invoerrechten beogen, effectief op gelijk niveau handhavende. Het wil ons echter voorkomen, dat door dit stelsel de importeur, die door goed koopmanschap er in slaagt voordelig in te kopen, onnodig gestraft wordt door hem op dezelfde voet te belasten als zijn collega, die minder handig is. En dat de bescherming door de invoerrechten niet voldoende zou zijn, is een kwestie voor de wetgever om te beoordelen, maar dit mag niet door manipulaties van de douane worden bereikt.

Bij wijze van nadere uitwerking geeft de Conventie van Brussel in een tweede artikel een aantal criteria, waaraan een koop „in vrije concurrentie tussen onafhankelijke partijen” moet voldoen om aanvaardbaar te zijn. Deze tekst gaat echter zó ver, dat volgens de letter genomen bijna geen geval overblijft, waarin niet van een zekere relatie sprake zou zijn. Ook hier zal de praktijk bij een goedwillende douane-administratie ongetwijfeld wel meevallen, maar bij geschillen zal de rechter zich toch op de tekst beroepen en op welke grond kan de importeur zich dan verweren?

Ook de interpretatieve noten bij dit verdragsartikel gaan nog véél te ver en eveneens het commentaar, dat de Brusselse Studiegroep voor de douane-administraties heeft geschreven.

Men krijgt de indruk, dat de ontwerpers der Conventie, allen behorende tot het corps der douane-ambtenaren, met behulp van slimme juristen gezocht hebben naar een zodanig waterdichte tekst, dat alle fraudeurs en al degenen, die door de mazen van het net trachten te glippen, gevangen kunnen worden. Maar het gevolg is, dat de normale handel het slachtoffer dreigt te worden en voor tal van moeilijkheden geplaatst kan worden.

Tenslotte bevat de Conventie een onduidelijk artikel III, zeggende dat bij artikelen, vervaardigd volgens een bepaald octrooi of voorzien van een handelsmerk, in de normale prijs de licentierechten voor dat octrooi of dat merk moeten zijn begrepen. De bedoeling is blijkbaar om te voorkomen, dat een artikel van zeker fabrikaat, dat altijd met een bepaald merk in de handel is en deswege een zekere prijs waard is, wordt ingevoerd zonder dat merk tegen lagere prijs, om daarna door de afnemer het merk er op te laten aanbrenge. Dat men deze vorm van ontduiking tracht tegen te gaan is accoord, maar dan niet met een zo algemeen geredigeerde wetstekst, dat het de schijn heeft, alsof de douane de waarde-aangiften van alle octrooi- en merkartikelen met een willekeurige marge zou mogen verhogen. Ook hier bedreigt men, om de enkele ontduikers te vangen, alle bonafide handelaren maar vast met een strafmaatregel, waartegen zij zich, als zij er mee in aanraking komen, slechts met de grootste moeite zullen kunnen verdedigen tegenover een rechter, die zich eenvoudig aan de wetstekst houdt.

Wij hebben in het bovenstaande uiteraard slechts op de hoofdzaken kunnen wijzen; het betreft hier een ingewikkelde materie, waarover nog véél meer te zeggen zou zijn. De Nederlandse Organisatie der Internationale Kamer van Koophandel heeft intussen door een summier onderzoek

¹⁾ Ook het Benelux-tarief kent het begrip „normale prijs”, dat wordt toegepast als de factuurprijs lager is. Maar bij ons is de douanepraktijk van oudsher zó soepel, dat geen ernstige klachten daarover bestaan.

bij het bedrijfsleven hier te lande kunnen vaststellen, dat de critiek, die reeds op de Brusselse Conventie is geuit, algemeen wordt gedeeld. Zo is het ook in andere landen. Het stemt daarom tot verheugenis, dat het overleg tussen

de Internationale Kamer en de Brusselse Studiegroep (subcommissie voor de waarde) wordt voortgezet en men kan slechts hopen, dat daardoor op den duur nog enige wijziging ten goede zal worden verkregen.

's-Gravenhage.

Drs A. ROM COLTHOFF.

De jongste ontwikkeling van de bloembollenexport

In een artikel in dit blad van 31 Augustus 1949 werd de na-oorlogse ontwikkeling van de bloembollenexport geschetst, waarbij ingegaan werd op de prijs- en productiepolitiek, welke in de eerste na-oorlogse jaren werd gevolgd. Zoals in dit artikel werd uiteengezet, kwam dit hierop neer, dat getracht werd door bindende minimumprijzen prijsbederf en vooral goedkope na-offertes na het eigenlijke exportseizoen zoveel mogelijk te voorkomen. Hierdoor werden de klachten van buitenlandse afnemers zoveel mogelijk ondervangen. Hiernaast speelde de actieve verkooppolitiek, welke zich ook uitte in een onpersoonlijke collectieve reclame voor dit product, een belangrijke rol om deze export zoveel mogelijk op te voeren. In het jaar 1948 werd voor dit doel ongeveer f 1 mln uitgegeven.

Als toekomstig beleid werd in dit artikel gesteld, dat het van groot belang is klachten van directe afnemers in het buitenland over de gevoerde verkoop- en prijspolitiek te blijven voorkomen. Dit beleid, dat in het genoemde artikel werd uitgestippeld, is door het vaststellen van minimumexportprijzen door het Bedrijfschap voor Sierteeltproducten ook inderdaad gevoerd en niet zonder succes. Dit moge blijken uit de navolgende exportcijfers, welke volledigheidshalve van 1945 af worden opgenomen (gegevens B.V.S.):

1945	11.670.260 kg	f	27.778.130
1946	26.083.650 „	„	54.496.300
1947	28.959.370 „	„	70.738.920
1948	30.843.683 „	„	74.470.866
1949	38.134.595 „	„	82.727.657
1950	43.648.610 „	„	113.748.332

Deze ontwikkeling gaat voort, hetgeen moge blijken uit de vergelijking van de export in de periode van 1 Januari t/m 21 October 1950 en 1 Januari t/m 20 October 1951:

1/1-21/10/50	39.967.650 kg	f	102.383.630
1/1-20/10/51	45.643.726 „	„	121.205.749

Daar de cijfers voor 1951 uiteraard nog niet bekend kunnen zijn, lijkt het ons dienstig de ontwikkeling van de export tot en met 1950 wat nader te bezien. Een vergelijking van de tot nu toe beschikbare cijfers over de jaren 1950 en 1951, welke hierboven in totaal werden vermeld, leren ons, dat tot deze stijging in hoofdzaak de export naar Engeland heeft bijgedragen, welke in de vergelijkbare perioden als volgt is verlopen:

1/1-21/10/50	11.722.447 kg	f	23.022.236
1/1-20/10/51	17.633.710 „	„	38.798.629

Deze zeer belangrijke vooruitgang is een gevolg hiervan dat de import van bloembollen in Engeland met ingang van 1 Mei van dit jaar werd geliberaliseerd. Hiertegenover voerde Duitsland weer een contingentering in, nadat deze producten in 1950 vrij konden worden geïmporteerd, hetgeen tot een teruggang in 1951, vergeleken met 1950, van 1.786 ton en f 5.126.000 leidde.

Ook in andere landen zien wij een grotere afname van bloembollen, maar deze verschuivingen zijn niet opzienbarend, zodat wij ons in het vervolg van dit artikel, zoals hierboven reeds gezegd, zullen beperken tot de beschikbare cijfers tot en met 1950. Wel moet hieraan de opmerking voorafgaan, dat de tot nu toe bekende

cijfers het vermoeden wettigen, dat de totale bloembollenexport dit jaar weer f 20 à 25 mln hoger zal zijn dan in 1950 het geval was.

De exportontwikkeling tussen 1948 en 1950.

In deze jaren bleven de Verenigde Staten van Amerika belangrijke afnemers van bloembollen. De waarde van de export daarheen is nog sterk verhoogd door de devaluatie van de gulden ten opzichte van de dollar. Dit brengt ons tot een punt, dat in de gevoerde prijspolitiek na 1948 grote moeilijkheden heeft veroorzaakt, welke moeilijkheden door overleg tussen de betrokken organisaties en regeringsinstaties in Nederland en de Verenigde Staten van Amerika uiteindelijk tot wederzijdse tevredenheid zijn geregeld. Toen op 17 September 1949 de koersverhouding tussen dollar en gulden zich wijzigde, kwamen er direct dringende verzoeken van de vertegenwoordigers van de Amerikaanse belanghebbenden en met name van hun toporganisatie, de „Society of American Florists”, om de prijzen in dollars ongewijzigd te laten, m. a. w. de prijzen voor de Amerikaanse markt in guldens te verhogen. In allerlei besprekingen is naar voren gebracht, dat het inwilligen van een dergelijke wens alleen zou kunnen gelden voor de buitenlandse minimumprijzen, uitgevaardigd door het Bedrijfschap voor Sierteeltproducten en dat op dat deel van de verkoopprijzen, dat in het verleden boven deze minimumprijzen uitging, weinig invloed kon worden uitgeoefend. Dit standpunt werd van Amerikaanse zijde geaccepteerd en in de moeilijke besprekingen, welke hierop volgden, werd een compromis bereikt, waarin overeengekomen werd, dat de minimumexportprijzen voor de Verenigde Staten en Canada overeenkomstig de devaluatie van de gulden zouden worden verhoogd, doch alleen voor tulpen, hyacinten en narcissen. Deze drie artikelen vormen de hoofdschotel van onze export naar Amerika, doch de toch ook belangrijke andere artikelen, zoals crocussen, gladiolen e.d., werden buiten deze regeling gehouden, behalve dat voor het eerste jaar voor gladiolen een overgangsmaatregel werd getroffen. Toen deze afspraken gemaakt waren, verklaarden de Amerikaanse organisaties hun oorspronkelijk standpunt, nl. dat zij te lage bloembollenprijzen als dumping zouden aanmerken en dienovereenkomstig stappen bij hun regering zouden doen, te laten vallen.

Van Nederlandse zijde stond men nu voor de moeilijkheid, dat door deze belangrijke verhoging van de minimumexportprijzen in guldens de exporteurs op Amerika, grote voordelen zouden genieten, welke onjuist werden geacht, daar deze extra voordelen via publiekrechtelijke regelingen zouden worden verkregen. In overeenstemming met de vertegenwoordigers der exporteurs werd daarom een regeling getroffen, dat 75 pCt van dit extra voordeel zou worden „afgeroomd”, en de Regering stemde er in toe de opbrengst van deze afroming te benutten voor wetenschappelijk onderzoek, collectieve reclame e.d., zodat alle bedrijfsgenoten hiervan de voordelen zouden genieten en onbillijkheden tussen de bedrijfsbeoefenaren in Nederland zouden worden voorkomen.

In 1950 zijn door de toenemende vraag naar dit artikel de prijzen op de binnenlandse markt sterk gestegen, in het bijzonder ook voor die soorten, welke in hoofdzaak naar Amerika worden geëxporteerd. Om nu het onrenda-

bel worden van deze export, ten gevolge van deze afroming, te voorkomen, is voor de jaren, waarin deze prijsstijging zich handhaaft, de afroming teruggebracht tot wat wij een symbolische afroming kunnen noemen, nl. $\frac{1}{2}$ pCt van de minimumexportprijs. Deze regeling heeft er toe geleid, dat de rust op de Amerikaanse markt is teruggekeerd en uit dit voorbeeld kan men zien, dat gezamenlijk overleg, waarvan het resultaat via een publiekrechtelijke organisatie wordt vastgelegd, stabiliteit in de afzet ten zeerste kan bevorderen.

Een tweede klacht van de Amerikaanse organisaties betrof de export van afgesneden tulpen en narcissen naar de Verenigde Staten, waarbij van die zijde het standpunt wordt ingenomen, dat Nederland eerst de grondstof, nl. bloembollen, levert en daarna de afnemers van deze grondstof beconcurrereert met het eindproduct, nl. de afgesneden bloemen. Dit zeer eenvoudig stellen lost de moeilijkheid in Nederland niet op, daar de leveranciers van deze beide producten tot verschillend, zij het verwante, bedrijfstakken behoren. Ondanks deze moeilijkheid is sinds 1946 een regeling gemaakt, waarbij de afgesneden bolbloemen slechts naar Amerika kunnen worden geëxporteerd tegen minimumprijzen, welke een dergelijke hoogte hebben, dat ook de Amerikaanse broeiers bij verkoop tegen deze prijzen een bestaan moeten kunnen vinden. In de jaren na 1948 kwamen er klachten van de S.A.F., dat op verschillende wijzen met deze minimumprijzen de hand werd gelicht, waarna deze maatregel in het voorjaar van dit jaar verscherpt is, waarbij afgewacht moet worden of de klachten van Amerikaanse zijde hiermede zijn ondervangen.

De export naar Engeland heeft zich in de na-oorlogse jaren ook gunstig ontwikkeld. In geld uitgedrukt is deze export gestegen van f 7.200.000 in 1945 tot f 24.130.000 in 1948. In 1949 en 1950 is voor ongeveer f 25 mln naar dit land geëxporteerd. Dit was voornamelijk een gevolg van de vergroting van de contingenten, welke in de handelsverdragbesprekingen met Engeland konden worden verkregen. De Engelse organisaties van belanghebbenden lieten een actie tegen deze vergroting achterwege onder het beding, dat de gestelde minimumexportprijzen voor Engeland niet al te concurrerend zouden zijn voor de eigen cultures, welke in dit land niet zonder betekenis zijn. Overeenkomsten met de Engelse organisaties in dit opzicht hebben tot deze aanmerkelijke uitbreiding van de export kunnen leiden. Uit de exportcijfers, welke tot en met 20 October 1951 beschikbaar zijn, blijkt echter, dat de Engelse markt aanzienlijk meer kan opnemen dan in de vroegere handelsverdragcontingenten was vastgelegd. Dit behoeft niet te verwonderen, daar het exportkwantum in 1949 en 1950 slechts ongeveer de helft was van wat in de laatste vooroorlogse jaren naar Engeland werd uitgevoerd. Nu Engeland deze import heeft geliberaliseerd, liggen er op deze markt grote mogelijkheden tot ontwikkeling van deze afzet, welke door de bloembollenexporteurs zeker zullen worden benut. Hier dreigt het gevaar, waarvoor de Engelse organisaties nu reeds vrees koesteren, dat in deze geliberaliseerde import ongewenste verschijnselen zullen optreden, zoals import door speculanten en financieel weinig solide importeurs. Wanneer deze verschijnselen zich inderdaad zouden voordoen, zou, na gezamenlijk overleg, publiekrechtelijke verscherping van bijv. leverings- en betalingsvoorwaarden deze uitwassen in een geliberaliseerde handel kunnen voorkomen. Dit is reeds geschied met de export naar de Kanaaleilanden, die tegelijk met Engeland dit artikel op de liberalisatielijst plaatsten. Hier is door scherpe betalingsvoorwaarden en bepaalde afwijkende minimumprijnsregelingen een grote speculatieve overvoering van de markt voorkomen. Dit laatste werd in dit op zich zelf niet onbelangrijke afzetgebied zeer gevreesd.

Ook in een geliberaliseerd handelsverkeer kan daarom voor een normale ontwikkeling van de afzet een publiekrechtelijke regeling zeer veel waarde hebben, wanneer

deze in overeenstemming met de belanghebbenden hier en in het buitenland wordt getroffen. Dat een dergelijke regeling de uitbreiding van de export op zich zelf niet behoeft te verhinderen moge hieruit blijken, dat tussen 1 Juli en 21 October 1950 — toen de Kanaaleilanden deze import nog hadden gecontingenteerd — voor f 910.948 naar deze gebieden is geëxporteerd en in dezelfde periode van 1951 — toen de import was geliberaliseerd, maar onder de hierboven genoemde verscherpte bepalingen — voor f 1.100.000.

Na de eerste export van bloembollen naar Duitsland in 1948 voor nog geen miljoen gulden, ontwikkelde dit afzetgebied zich zeer en nam in 1949 voor ruim f 6 mln en in 1950 voor bijna f 16 mln af. Dit was een gevolg van de liberalisatie van de invoer in Duitsland voor verreweg de meeste producten, in het kader van het toenmalige Duits-Nederlandse handelsverdrag. De waarde van deze grote export in 1950 is, dat aangetoond is, dat ook de huidige Duitse markt een groot quantum bloembollen kan verwerken. Helaas heeft Duitsland zijn importpolitiek moeten wijzigen en te verwachten is, dat bij de huidige importpolitiek, die Duitsland voert, deze export met verschiedene miljoenen zal teruglopen. Wanneer het Duits-Nederlandse handelsverkeer weer in meer normale banen geleid wordt, liggen er op deze markt nog belangrijke mogelijkheden. Het huidige systeem van toekenningen van importvergunningen bezorgt de import van bloembollen ook belangrijke administratieve belemmeringen. Deze belemmeringen verstoren ook de normale handel tussen de Nederlandse exporteurs en die categorie afnemers, die deze producten van ouds importeren. Regelmatig wordt overleg gepleegd met de Duitse bedrijfsorganisaties om deze marktverstoringen zoveel mogelijk ongedaan te maken, doch dit zal eerst lukken, wanneer van het huidige administratieve systeem zal worden afgestapt.

Ook Zweden heeft sinds 1 Januari 1950 de import van dit artikel geliberaliseerd en het gevolg is geweest, dat in plaats van de f 8 à 10 mln, waarvoor Zweden in de na-oorlogse jaren bloembollen importeerde, in 1950 voor ruim f 13,5 mln kon worden verzonden. De belangrijkste stijging van het exportkwantum deed vrees, dat de Zweedse markt overvoerd zou zijn en inderdaad heeft die markt verschijnselen van die aard te zien gegeven. Desondanks zal Zweden in 1951 nog iets meer importeren. Ook hier zal het wellicht op een gegeven moment noodzakelijk zijn om — in overleg met de Zweedse organisaties — maatregelen te treffen, welke uitwassen, die in een geliberaliseerd handelsverkeer na vele jaren van contingentering kunnen optreden, kunnen voorkomen.

Frankrijk heeft eveneens in 1950 de import van bloembollen vrijgegeven, zij het met de beperking, dat boven een bepaald kwantum het invoerrecht drastisch wordt verhoogd. Ook dit land bleek aanzienlijk meer bloembollen te kunnen opnemen dan in vroegere handelsverdragen was vastgelegd. In 1950 bedroeg de export daarheen f 8.175.000. Ondanks deze liberalisatie waren ook de administratieve moeilijkheden bij deze import onnodig groot en ook hier bestaat er aanleiding te vermoeden, dat deze moeilijkheden de import nog afremmen. Een verdere ontwikkeling van de export naar Frankrijk is te verwachten.

Het zou ondoenlijk zijn de problemen, welke alle andere afzetgebieden voor bloembollen opwerpen, hier te behandelen. Voorshands vermelden wij, dat de afzet naar Zwitserland zich verheugend ontwikkelt, evenals die naar Italië, Finland, Canada en vele andere van de overige 73 landen, waarheen bloembollen worden geëxporteerd.

Te vermelden valt de ontwikkeling van de afzet naar België. De export naar dit land is in het Benelux-verband niet meer gebonden aan de voor alle andere landen geldende minimumexportprijzen. Hier is één markt gemaakt en de Belgische bloemist kan zijn bloembollen onder pre-

cies dezelfde voorwaarden betrekken als de Nederlandse bloemist. Hiertegenover heeft België de verplichting op zich genomen her-export van Nederlandse bloembollen te verhinderen. Toen de minimumexportprijzen voor België in 1949 werden afgeschaft, bestond in de kringen van bloembollenexporteurs de verwachting, dat België minder zou gaan afnemen, daar de Belgische bloemisten in ditzelfde verband concurrentie zouden gaan ondervinden van in Nederland getrokken bolbloemen. Deze verwachting is niet uitgekomen. In 1949 bedroeg de export f 2,1 mln; in 1950 bijna f 2,5 mln, terwijl verwacht mag worden, dat de export naar België dit jaar opnieuw een stijging zal vertonen.

Uit deze zeer summiere gegevens over de ontwikkeling van de export naar de belangrijkste afzetgebieden moge in de eerste plaats blijken, dat een voortschrijdende liberalisatie van het handelsverkeer — waarvan in de sier-teeltsector in de eerste plaats de bloembollen profijt trekken — een zeer gunstige invloed heeft op de ontwikkelingsmogelijkheden van de afzet van dit product. Een eerste voorwaarde voor een vergroting van deze afzet is dan ook, dat de afwerende handelspolitieke maatregelen, welke nog in tal van landen bestaan, zoveel mogelijk worden geslecht. Een conclusie, die voor een product als dit zeer voor de hand liggend is, maar die toch ook wel sterk bevestigd wordt door de gegeven cijfers over de laatste jaren.

Dient de prijs- en productiepolitiek ongewijzigd te blijven?

Een voortschrijdende liberalisatie van het handelsverkeer brengt de vraag naar voren, of het bloembollenbedrijf de tot nu toe gevolgde koers ten aanzien van prijspolitiek en productiebeheersing zal dienen te verlaten. Deze politiek werd in de eerste plaats gevoerd om de weerstand van belanghebbenden in het buitenland tegen de import van deze artikelen in het kader van handelsverdrag-contingenten zoveel mogelijk te verzwakken. Wanneer de import van deze producten wordt vrijgegeven, zou men op het eerste gezicht geneigd zijn de conclusie te trekken, dat de maatregelen, welke deze koers tot grondslag hebben, kunnen wegvallen. Wanneer men zich in de ontwikkeling van deze handel verdiept, lijkt de tegenovergestelde conclusie meer aanvaardbaar. Het is niet in de eerste plaats van betekenis of de bloembollenexport enkele jaren met geweldige sprongen zou kunnen vooruitgaan, maar daarna door overvoering van de buitenlandse markten, met alle begeleidingsverschijnselen daarvan, weer aanzienlijk zou terugvallen. Van groot belang, zowel voor de individuele bedrijfsbeoefenaren als voor de ontwikkeling van deze export op wat langere termijn bezien, is een zekere stabiliteit in deze ontwikkeling. Zonder meer kan de mening worden uitgesproken, dat er nog belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden voor de afzet van dit product naar het buitenland zijn. Wanneer voorkomen wordt, ook in een geliberaliseerd handelsverkeer, dat er grote onrust op de buitenlandse markten ontstaat door scherpe prijsconcurrentie en vooral door het voor de oorlog uit het buitenland sterk becristiseerde doen van goedkope na-offertes aan het einde van het verkoopseizoen, zal dit een regelmatige vergroting van deze export ten goede komen. Dit is van veel groter belang dan een zeer snelle stijging met een terugval later, welke ook voor de verhoudingen in het bedrijf zelf schadelijk zou zijn.

Wanneer men de voorkeur geeft aan deze laatste ontwikkeling, zal een, in overleg met de buitenlandse belanghebbenden, gevoerde politiek van minimumexportprijzen en een zekere productiebeheersing, in welke vorm dan ook, noodzakelijk zijn om het gestelde doel te bereiken.

Hierbij dient men zich voor ogen te stellen, dat publiekrechtelijke minimumprijsregelingen slechts ten doel zullen kunnen hebben, een verstoring in de afzetgebieden zoveel mogelijk te voorkomen. Nimmer zal langs deze weg bereikt kunnen worden, dat de exporteurs zo hoog mogelijke

verkoopsprijzen kunnen bedingen. Het is echter iedere exporteur geoorloofd, verkoopsprijzen te bedingen, welke boven deze minimumexportprijzen uitgaan; dit is zelfs de bedoeling van de nu gestelde minimumexportprijzen. Dit betekent, dat iedere exporteur zelf zijn verkoopsprijzen moet bepalen, in verband met de door hem te leveren soorten en de aard van zijn afnemers. Van exporteurszijde wordt nu getracht om, verder gaande dan de minimum-exportprijzen, onderlinge prijsconcurrentie te ondervangen door onderlinge prijscontracten. Dit experiment is voor enige belangrijke afzetgebieden aan de gang en is in de aanvang zeer goed gelukt, waarbij niet uit het oog verloren mag worden, dat de hoge binnenlandse prijzen dit zeer in de hand hebben gewerkt. Wanneer bij een prijsdaling op de binnenlandse markt, bij het vaststellen van onderlinge verkoopsprijzen geen rekening zou worden gehouden met de ontwikkeling van de binnenlandse prijzen en getracht zou worden langs deze weg te hoge winsten voor de exporteurs veilig te stellen, is het zeer de vraag of bij de grote onderlinge concurrentie dergelijke contracten gehandhaafd kunnen worden. Op zich zelf zitten er voordelen in dergelijke onderlinge prijscontracten, wanneer ook hierover overleg met de afnemersorganisaties gepleegd wordt. Zodra men echter teveel zou willen, zou deze nieuwe ontwikkeling wel eens spoedig een einde kunnen nemen.

Collectieve reclame.

Ten slotte moge er de aandacht op worden gevestigd, dat door het bloembollenvak in steeds toenemende mate de verkoop wordt bevorderd door een collectieve reclame voor dit product, welke vooral in de belangrijkste afzetgebieden, die hetzij de invoer geliberaliseerd hebben, hetzij een redelijk handelsverdrag-contingent hebben vastgesteld, wordt gevoerd. Werd in de na-oorlogse jaren ongeveer f 1 mln voor collectieve reclame besteed, voor het jaar 1951 zal volgens de opgestelde begroting bijna f 2,2 mln voor dit doel worden uitgegeven. Een belangrijk gedeelte van dit bedrag wordt in Amerika uitgegeven, nl. bijna f 1 mln in de Verenigde Staten en Canada tezamen. Verder wordt reclame gevoerd in Engeland, Frankrijk, Zweden, België, Zwitserland en Italië. De reclamemiddelen zijn voor de diverse landen in hun toepassing wel wat verschillend, doch komen steeds hierop neer, dat door advertentiereclame in het verkoopseizoen, het verspreiden van folders en handleidingen, het verstrekken van propandamateriaal aan wederverkopers en het onder de aandacht van het publiek brengen door beplantingen en tentoonstellingen, dit product steeds meer gepopulariseerd wordt. Daarnaast wordt een aantal persartikelen onder de dagblad- en tijdschriftredacties verspreid en worden regelmatig uit een belangrijk filmarchief films voor allerlei vertoningen beschikbaar gesteld.

Dat deze collectieve reclame succes heeft moge hieruit blijken, dat er in het bloembollenvak praktisch geen bezwaren meer worden gehoord tegen het bijeenbrengen van deze grote bedragen, welke voor twee derde door de producenten en voor één derde door de exporteurs worden gefourneerd. In dit verband is nog belangrijk te vermelden, dat het bijeenbrengen dezer bedragen dwingend geschiedt door het Bedrijfschap voor Sierteeltproducten, doch dat de reclame zelf wordt gevoerd door het Centraal Bloembollen Comité, waarin alle vakorganisaties zich voor dit doel verenigd hebben. Uiteraard wordt door voormeld Bedrijfschap toezicht gehouden op de besteding der gelden, terwijl een vriendschappelijk contact de mogelijkheid biedt ook over de reclame zelf overleg te plegen. Het voeren der reclame heeft de publiekrechtelijke organisatie echter niet als haar taak gezien.

Wanneer handelspolitieke moeilijkheden dit niet zullen verhinderen, zal het bloembollenbedrijf ook in de komende jaren een zodanige activiteit ontwikkelen, dat de export dezer producten vergroot zal worden. Naast alle middelen,

welke aangewend kunnen worden om dit te stimuleren, zal het volgen van een bepaalde koers hierbij uiterst waardevol zijn, ook al zal van die koers hier en daar om redenen van opportuniteit wel eens wat moeten worden afgeweken.

's-Gravenhage.

Dr A. J. VERHAGE.

INGEZONDEN STUK

Beperkte toepassingsmogelijkheden van de berekeningen van het nationaal inkomen.

De heer J. C. Wijnmaalen te Delft schrijft ons:

Onder bovenstaande titel laat Drs J. H. van Holthe tot Echten in een artikel in Economisch-Statistische Berichten van 3 October jl. een waarschuwend geluid horen tegen het gebruik van verdelingscijfers afgeleid uit het totale nationale inkomen, bijv. over de groepen loontrekkers en zelfstandigen. De schrijver licht de moeilijkheden, die zich daarbij kunnen voordoen, toe aan de hand van een door mij geschreven artikel¹⁾.

De bedenkingen, die tegen mijn artikel worden aangevoerd, concentreren zich — afgezien van enkele kwesties, waarop ik in het slot van dit stuk zal ingaan — op twee hoofdpunten:

1. Als minder juist wordt aangemerkt, dat ik er van ben uitgegaan het ondernemersinkomen te berekenen door op het nationale inkomen, dat is berekend als gemiddelde van de uitkomsten, verkregen via de objectieve methode en de subjectieve methode, in mindering te brengen de loonsom, de kostprijsverhogende belastingen en de rente en winst van de Overheid en van pensioen- en verzekeringsfondsen.

2. Het zou niet juist zijn het inkomen van loontrekkers (loonsom inclusief sociale lasten) te vergelijken met het totale ondernemersinkomen inclusief de ingehouden winst. Onder totaal ondernemersinkomen dient te worden verstaan het ondernemersloon en de huren, renten en pachten.

Het ondernemersinkomen goed berekend?

Over de vraag, of het ondernemersinkomen al of niet als restpost mag worden berekend uit het totale nationale inkomen door aftrek van de componenten, genoemd onder punt 1, het volgende.

Het nationale inkomen kan worden bepaald langs drie wegen, nl.:

- de objectieve methode (productiekant);
- de subjectieve methode (inkomenskant);
- uit de nationale bestedingen.

De methoden a en c zijn voor de na-oorlogse periode gecombineerd toegepast en daardoor heeft het totale nationale inkomen een redelijke graad van betrouwbaarheid. De subjectieve methode is na de oorlog niet toegepast dit als gevolg van achterstand in belastinggegevens.

Waar nu alle componenten van het nationale inkomen met uitzondering van het ondernemersinkomen rechtstreeks en met voldoende zekerheid zijn te bepalen, mag het toch een geoorloofde methode worden genoemd het ondernemersinkomen als restpost te berekenen. Het looninkomen bijv. is vrij nauwkeurig te berekenen uit cijfers betreffende de opbrengst van de vereveningsheffing.

Vergelijking totaal-inkomens loontrekkers en zelfstandigen geoorloofd?

Ten aanzien van punt 2 dient het volgende te worden opgemerkt. De door mij gegeven inkomensverdeling is een functionele en niet een personele. Wel kan men aannemen,

¹⁾ „De verdeling van ons nationale inkomen” in „E.-S.B.” van 25 Juli 1951, blz. 552 t/m 554.

dat het functionele inkomen van loontrekkers nagenoeg gelijk is aan het personele inkomen van deze groep; voor de groep zelfstandigen geldt dit echter niet, omdat daar- onder begrepen zijn alle min of meer verzelfstandigde ondernemingen. Bij een verdeling van het nationale inkomen over de groepen loontrekkers enerzijds en zelfstandigen (ondernemers en kapitaalverstrekkers) anderzijds — als door mij gebezigd — moet men naar mijn oordeel de reserveringen, waaruit investeringen zijn gefinancierd, toerekenen aan de groep zelfstandigen. Zulks is dan ook gedaan. Hieruit volgt, dat ook de ingehouden winsten van de onderneming bij het inkomen van zelfstandigen is inbegrepen. Dit als gevolg van het feit, dat de groep zelfstandigen hierover het eigendomsrecht heeft verkregen. Het zou interessant zijn te weten, welk gedeelte van het inkomen toevloet aan personen en welk gedeelte aan verzelfstandigde lichamen. Dergelijke gegevens zijn echter, als gevolg van het ontbreken van statistische gegevens, niet beschikbaar. Niettemin blijft het nuttig te onderzoeken welk gedeelte van het totale nationale inkomen in eerste instantie en uiteindelijk toevloet aan de groep loontrekkers. Een dergelijke verdeling van het nationale inkomen heeft niet alleen een sociale, doch ook een economische betekenis.

Is de verschuiving inzake de verdeling slechts vermeend?

Aan het slot van zijn artikel plaatst Van Holthe tot Echten de volgende opmerking: „Wij achten het gevaarlijk voor het land, indien de mening mocht post vatten, dat op grond van een *vermeende* verschuiving in de verdeling van het nationaal product ten nadele van de loontrekkers loonpolitieke maatregelen nodig zouden zijn om de verhoudingen ten gunste der loontrekkers te wijzigen” (cur-sivering van mij; W.).

Het is naar aanleiding van deze opmerking, dat in het hiernavolgende aan de hand van verschillende berekeningen betreffende het reële inkomen van loontrekkers zal worden aangetoond, dat de verschuiving ten nadele van loontrekkers geen vermeende verschuiving is, doch een realiteit.

Het volgende staatje geeft een inzicht in de ontwikkeling van de aantallen loontrekkers en de ontwikkeling van de aantallen zelfstandigen, werkzaam in bedrijven (exclusief overheidsdiensten en onderwijs).

TABEL I.

Ontwikkeling van de aantallen loontrekkers en zelfstandigen werkzaam in bedrijven.

Omschrijving	1938	1947	1948	1949	1950
	× 1.000				
Loontrekkers	2.140	2.420	2.600	2.677	2.735
Zelfstandigen + medewerkende echtgenoten	780	810	815	813	820
Totaal werkzaam in bedrijven	2.920	3.230	3.415	3.490	3.555
	Indexcijfers 1938 = 100				
Loontrekkers	100	113	122	125	128
Zelfstandigen	100	104	104	104	105

Voor een berekening van deze cijfers is, wat de loontrekkers betreft, gebruik gemaakt van de Ongevallenstatistiek van de Rijksverzekeringsbank betreffende de ontwikkeling van het aantal type-arbeiders en van „Statistische en Econometrische Onderzoekingen” van 1949, aflevering no 4, wat betreft het personeel werkzaam in de landbouw en het huishoudelijk personeel.

De ontwikkeling van de aantallen zelfstandigen is geraamd aan de hand van de Volks- en Beroepstelling 1947 en met behulp van de Ongevallenstatistiek van de Rijksverzekeringsbank betreffende het aantal vestigingen. Uit

tabel 1 blijkt, dat het aantal loontrekkers sterk is toegenomen en dat de groep zelfstandigen vrijwel constant is gebleven. Deze ontwikkeling geldt dus niet alleen voor de jaren in en kort na de tweede wereldoorlog — zoals Van Holthe tot Echten beweert —, maar zet zich ook daarna regelmatig voort.

Om te komen tot een indexcijfer van het reële inkomen per loontrekker moet men een inzicht hebben in de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud. Op basis 1938 = 100, vindt men voor 1947: 188, 1948: 196, 1949: 207, 1950: 225.

De indexcijfers zijn berekend uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Om tot bovengenoemde cijfers te komen is het meetkundig gemiddelde genomen tussen het prijsniveau van een vooroorlogs pakket en het prijsniveau van een na-oorlogs pakket.

De nominale inkomens van loontrekkers en zelfstandigen na inkomensoverdrachten verdiend in bedrijven, zijn samengebracht in onderstaande tabel.

TABEL 2.

Nominaal inkomen, na inkomensoverdrachten van loontrekkers (excl. pensioen- en steuntrekkers) en zelfstandigen verdiend in bedrijven.

Omschrijving	1938	1947	1948	1949	1950
	(in mrd gulden)				
Loontrekkers	1,93	4,44	4,98	5,29	5,76
Zelfstandigen (ondernemers + kapitaalverstrekkers)	1,73	3,73	4,56	5,14	5,91
	Indexcijfers 1938 = 100				
Loontrekkers	100	230	258	274	298
Zelfstandigen	100	216	264	297	342

Zie mijn artikel: „De verdeling van ons nationale inkomen” in „E.-S.B.” van 25 Juli 1951; voor loontrekkers: tabel 2, voor zelfstandigen: tabel 4.

Met gebruikmaking van de reeds berekende gegevens is het thans mogelijk de ontwikkeling van het reële inkomen per loontrekker te bepalen.

TABEL 3.

Reëel inkomen van loontrekkers (werkzaam in bedrijven) per hoofd in indexcijfers 1938 = 100.

Omschrijving	1938	1947	1948	1949	1950
Nominaal inkomen na inkomensoverdrachten	100	230	258	274	298
Kosten van levensonderhoud	100	188	196	207	225
Reëel inkomen van loontrekkers als groep	100	122	132	132	132
Aantallen loontrekkers	100	113	122	125	128
Reëel inkomen p. loontrekker	100	108	108	106	103

Een directe vergelijking van de ontwikkeling van het reële inkomen per loontrekker met de ontwikkeling van het reële inkomen per zelfstandige is op grond van de in het voorgaande genoemde overwegingen niet mogelijk.

Wel zijn gegevens beschikbaar over het reële nationale inkomen per hoofd der bevolking. Voor een eerste benadering zijn in onderstaand staatje met elkaar vergeleken het reële inkomen per loontrekker en het reële nationale inkomen per hoofd der bevolking.

	1938	1947	1948	1949	1950
Reëel inkomen p. loontrekker	100	108	108	106	103
Reëel nationaal inkomen per hoofd der bevolking ¹⁾	100	93	101	107	109

¹⁾ Statistisch Bulletin C.B.S. 1950, no 37, voortgezet met nieuwe reeks 1948.

Uit een vergelijking van deze twee cijferreeksen blijkt duidelijk de relatieve teruggang in het reële inkomen per loontrekker.

Bij het beoordelen van het reële inkomen van loontrekkers moet nog rekening worden gehouden met het feit, dat in de totale loonsom verdiend in bedrijven medegerekend zijn alle sociale lasten door werkgevers voor deze groep betaald. Dit impliceert, dat onder het looninkomen is medegeteld een deel van de collectieve besparingen, die anders zouden worden geboekt op de rekening van de pensioen- en verzekeringsfondsen. In het inkomen van loontrekkers is dus opgenomen een deel inkomen, waarover deze groep eerst in de toekomst de beschikking krijgt. Voor een berekening van het huidige reële inkomen zou hiervoor dan nog een correctie moeten worden aangebracht. Dat deze correctie niet is aangebracht betekent, dat ook voor de loontrekkers een deel van het inkomen in bedrijven blijft, evenals dit bij de groep zelfstandigen met de ingehouden winsten het geval is.

Thans rest mij nog in te gaan op een opmerking van Van Holthe tot Echten, nl. dat het vreemd is, dat bij de verdeling van het nationale inkomen het hoogste punt voor loontrekkers in 1947 valt, terwijl indices van het reële arbeidsinkomen November 1948 ²⁾ als topjaar te zien geven. Dit is echter geenszins vreemd. De grootste stijging in het reële arbeidsinkomen is tot stand gekomen van October 1946 tot October 1947, nl. van 109 op 115. Dit komt tot uiting in de verdelingscijfers van het nationale inkomen. Van 1947 op November 1948 bleef het reële arbeidsinkomen gehandhaafd op een peil van 115. Dat als gevolg daarvan de loonquote lager ligt in 1948 dan in 1947, is dan ook niet bevreemdend. Immers, het totale nationale inkomen is in die periode sneller gestegen dan de loonsom.

Naschrift.

De nieuwe berekening van de heer Wijnmaalen, welke dient om aan te tonen, dat de door hem geconstateerde verschuiving in de verdeling van het nationaal inkomen ten nadele van de loontrekkers geen vermeende verschuiving is, doch een realiteit, heeft mij niet overtuigd. Hiervoor zijn verschillende redenen. In de eerste plaats zou ik willen opmerken, dat onder invloed van de prijsontwikkeling, de prijzen der productiemiddelen — machines en grondstoffen — sterker zijn gestegen dan het arbeidsloon. Het ten gevolge hiervan relatief kleiner worden van de loonsom ten opzichte van het nationaal inkomen kan er wel op, maar behoeft er niet op te wijzen, dat een verschuiving in de verdeling van het nationaal product ten nadele van de loontrekkers heeft plaatsgevonden. De gevolgtrekking, dat inderdaad een verschuiving ten nadele van de loontrekkers is opgetreden, zal dus nader moeten worden bewezen. Een dergelijk bewijs kan echter m.i. op grond van de verdelingscijfers van het nationaal inkomen thans niet worden geleverd, omdat deze ingevolge de beperkte mogelijkheden der statistische methoden te onnauwkeurig zijn, te globaal zijn en op essentiële punten lacunes vertonen. Een dezer lacunes — de heer Wijnmaalen erkent dit — is, dat een belangrijk deel van het ondernemersinkomen niet tot uitkering komt, maar wordt gereserveerd en wordt omgezet in investeringen, die in feite eigendom zijn van wat de inzender met een lelijk, maar zinrijk woord noemt, de verzelfstandigde lichamen. Ook in een latere fase komen de vruchten van deze investeringen slechts voor een gering deel als dividend of koerswinst ten gunste van de aandeelhouders ³⁾.

De inzender constateert op grond hiervan terecht, dat voor de zelfstandigen geen personele inkomensverdeling kan worden gegeven, welke kan worden vergeleken met de

²⁾ „De ontwikkeling van het reële arbeidsinkomen in Nederland” door Dr. J. E. van Dierendonck, in „E.-S.B.” van 20 September 1950, blz. 752.

³⁾ „De tegenwoordige positie van het aandeel in Nederland”, door Prof. Ch. Glasz „E.-S.B.” in van 6 December 1950.

personale inkomensverdeling der loontrekkenden. Hij slaat dus in afwijking van de methode, gevolgd in zijn artikel in „E.-S.B.” van 25 Juli jl., een andere weg in. Thans tracht hij in een nieuwe berekening het verloop van het reële inkomen per loontrekker door indexcijfers aan te geven, om deze vervolgens voor een eerste benadering te vergelijken met de ontwikkeling van het reële nationale inkomen per hoofd van de bevolking. Op deze wijze wordt echter in beginsel dezelfde fout als in het artikel in „E.-S.B.” van 25 Juli jl. gemaakt, aangezien in het reële nationale inkomen per hoofd van de bevolking de bedragen der eerdergenoemde investeringen zijn verwerkt.

Voorts geven enkele details van de berekening aanleiding tot opmerkingen. Er bestaat m.i. bezwaar tegen het berekenen van het reële inkomen per loontrekker uit de loonsom, omdat daarmee voorbij wordt gezien aan het feit, dat binnen de groep der loontrekkers in de loop der jaren aanmerkelijke verschuivingen zijn opgetreden, in die zin, dat de inkomens der hoger gesalarieerden veel minder dan die der overige loontrekkers zijn verhoogd. Op deze wijze wordt de aansluiting gemist op het indexcijfer voor de kosten van levensonderhoud, dat berust op het loon van een ongeschoolde gehuwde arbeider met twee kinderen. Het valt op, dat de voor de uitkomsten belangrijke cijfers betreffende het aantal loontrekkers (tabel I) gedeeltelijk op schattingen moeten berusten. De betreffende gegevens zijn immers o.a. ontleend aan de aantallen type-arbeiders, genoemd in de Ongevallenstatistiek van de Rijksverzekeringsbank, ofschoon de gegevens over 1950 nog niet bekend zijn. Evenmin is nauwkeurig bekend hoeveel arbeiders werkzaam zijn in de land- en tuinbouw, in welke bedrijven grote aantallen seizoenarbeiders werken. In verband hiermede kan ik mij thans nog geen oordeel vormen of de mededeling van de inzender, dat het aantal loontrekkers nog steeds meer toeneemt dan het aantal zelfstandigen, juist moet worden geacht.

Tenslotte kan worden opgemerkt, dat de uitkomsten van de theoretisch opgezette en moeilijk te beoordelen berekening van de heer Wijnmaalen parallel lopen met de daling van het reële arbeidsinkomen in 1948/49/50, berekend in het rapport van de S.-E.R. inzake de loonen prijspolitiek voor bepaalde groepen geschoolde en ongeschoolde arbeiders. Het is m.i. ook niet aan twijfel onderhevig, dat in die jaren een daling van het reële arbeidsinkomen heeft plaatsgevonden. Of in diezelfde periode een daling, respectievelijk stijging van het reële inkomen der zelfstandigen is opgetreden, blijft m.i. een open vraag, waarop de berekening geen aannemelijk antwoord heeft kunnen geven. Om deze reden heb ik gemeend te moeten waarschuwen tegen het gebruik van een suggestieve cijferreeks, welke uitdrukking geeft aan een m.i. vermeende verschuiving in de verdeling van het nationaal inkomen ten nadele van de loontrekkers en ten gunste van de zelfstandigen, maar die bij juiste interpretatie van het cijfermateriaal de toets der kritiek niet kan doorstaan.

Amsterdam.

J. H. VAN HOLTHE TOT ECHTEN.

AANTEKENING

Onze uitvoer naar Engeland

Zoals bekend, is de Engelse Regering met het oog op 's lands precaire betalingsbalanspositie, van plan op de uitgaven in het buitenland voor een bedrag van £ 350 mln per jaar te bezuinigen. Deze bezuinigingen komen, kort samengevat, neer op:

1. beperking van de particuliere invoer van voedingsmiddelen ..	£ 100 mln
2. beperking van de particuliere invoer van grondstoffen en eindproducten	£ 30 „
3. beperking van de voedselaankopen door het „Ministry of Food” ..	£ 60 „
4. bezuiniging op de voorraadvorming door de Overheid	£ 100 „
5. verlaging van de toegestane uitgaven voor toerisme in het buitenland	£ 15 „
6. bezuiniging op het gebruik van buitenlandse schepen en overheidsuitgaven in het buitenland	£ 45 „
Totaal	£ 350 mln

Zoals bovenstaande samenvatting doet zien, valt de nadruk op beperking van de voedingsmiddeleninvoer. Volgens „The Economist” van 10 dezer zijn de belangrijkste goederen, die door deze restricties worden getroffen: bacon in blik, ham, cacao, chocolade, suikerwerk, vruchtensappen, gekookt vlees; vlees in blik, worst, eetbare noten, groenten, groenten in blik en fruit (behalve sinaasappelen en bananen). Een belangrijk product, dat niet onder de restrictiemaatregelen valt, is kaas.

Van de grondstoffen en eindproducten, die onder de restricties vallen, kunnen als voornaamste worden genoemd: vluchtige oliën, grondstoffen voor de papierbereiding, leder, papier en karton, enkele houtsoorten, houten meubelen, glaswerk, messen en scharen, schoeisel, speelgoed, sportartikelen, bezems en borstels, papier- en lederproducten, enkele drogerijen en medicijnen.

Met het oog op deze bezuinigingsplannen is het van belang om na te gaan, welke plaats Engeland bij onze uitvoer inneemt en welke producten hierbij een belangrijke rol spelen.

Van oudsher is het Verenigd Koninkrijk één van Nederlands belangrijkste handelspartners. In de jaren 1935 t/m 1939 en ook in enige voorgaande jaren was dit land, gerekend naar de waarde van de Nederlandse uitvoer, onze grootste afnemer. Gedurende de eerste jaren na de oorlog was de Belgisch/Luxemburgse Economische Unie onze eerste afnemer; in 1949 en gedurende de eerste acht maanden van 1951 daarentegen bevond Engeland zich in dezen weer op de eerste plaats.

Aandeel van Engeland in onze totale export in pCt¹⁾.

(berekend naar de waarde).

1935	21,2	1946	11,2
1936	22,3	1947	12,9
1937	21,7	1948	14,3
1938	22,7	1949	16,2
1939	23,4	1950	14,8
		1951 te 8 mnd	16,8

¹⁾ Ontleend aan of bewerkt aan de hand van gegevens van het C.B.S.

Uit het bovenstaande kan reeds worden afgeleid, dat Engeland als afzetgebied voor een groot aantal Nederlandse producten van zeer grote betekenis moet zijn. Bezie men onderstaande tabel, waarin voor een aantal artikelen — hoewel de tabel geenszins op volledigheid aanspraak maakt bevat zij, naar waarde gerekend, voor 1950 en de eerste acht maanden van 1951 ca 62 pCt van de totale export naar Engeland —, de export naar het Verenigd Koninkrijk wordt vergeleken met onze totale export dezer producten, dan blijkt eens te meer, welke belangen voor ons land betrokken zijn bij de invoerbeperkende maatregelen van Engeland, waardoor naar schatting $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{4}$ van onze totale huidige uitvoer naar dat land wordt gedeliberaliseerd.

Export naar Engeland van enige artikelen¹⁾.

	1950			1951 1e 8 mnd		
	Totaal	Waarvan naar Engeland		Totaal	Waarvan naar Engeland	
		absoluut	in pCt		absoluut	in pCt
Gezouten bacon	47,3	47,3	100	68,1	68,1	100
Verse zeevis (behalve haring)	10,6	5,4	51	8,6	4,1	48
Boter	257,7	42,3	16	137,2	22,5	16
Kaas	162,6	13,6	8	106,6	14,5	14
Bloembollen	111,9	27,5	25	26,2	10,2	39
Tomaten	30,7	15,2	50	44,2	21,5	49
Uien, sjalotten, knoflook	29,9	11,4	38	13,8	7,2	52
Sla	13,1	2,4	18	15,4	4,0	26
Komkommers	12,8	3,2	25	16,0	3,6	23
Peren en kweeperen	16,5	11,4	69	2,3	1,1	48
Aardappelzetmeel	57,6	18,8	33	29,9	20,4	68
Prod. bereid uit of met vlees	97,7	57,0	58	142,0	95,3	67
Suikergoed	90,6	77,8	86	86,1	76,6	89
Chocoladewerk	58,1	36,8	63	35,4	26,7	75
Banketbakkerswerk	17,5	11,4	65	3,6	3,1	86
Verduurzaamde verpakte groenten	20,8	11,2	53	12,4	6,3	51
Verduurzaamd fruit	17,2	16,2	94	19,9	19,2	97
Vruchtensap	8,8	6,6	75	2,6	1,5	58
Jam, gelei, vruchtenpulp, e.d.	17,0	7,8	46	15,0	11,1	74
Benzine (geen bunkermateriaal)	89,8	38,5	43	117,1	30,3	26
Karton	36,6	25,1	69	55,3	35,7	65
Totale Ned. uitvoer	5.287,8	781,2	15	4.584,3	770,0	17

¹⁾ Bron: C.B.S.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek ruim met t.o.v. de vorige week onveranderde disconto's. Wat betreft de vraag, of deze situatie nog veel langer zal voortduren moet rekening worden gehouden met de kans, dat de geldverruimende krachten minder sterk zullen worden. Het bedrag aan vervallend schatkistpapier, dat nieuwe liquide middelen aan de geldmarktinstantie toevoert, is in de komende periode geringer dan de afgelopen maanden het geval was. Voor zover het Nederlandse betalingsbalansoverschot — een tweede geldverruimende factor — gevolg was van seizoeninvloeden is ook daarvan binnen afzienbare tijd een daling te verwachten. Een derde mogelijkheid tenslotte is, dat in verband met de grote emissies op de kapitaalmarkt, bij de banken t.a.v. de geldruimte onderlinge verschillen zullen optreden, waardoor de huidige eenzijdige vraagconstellatie zal worden doorbroken. Tegenover dit alles staat, dat er grote liquiditeitsreserves bestaan, welke verschuivingen althans in eerste instantie zullen kunnen opvangen. De grote omvang dezer reserves wordt geïllustreerd door het saldo van banken bij De Nederlandsche Bank ad f 65 mln per 12 November jl. en door het bedrag call o/g van de Agent van het Ministerie van Financiën ad f 72 mln per 7 November 1951.

De kapitaalmarkt.

De beleggers in aandelen bevinden zich wederom in de onaangename situatie, dat zij door de emitterende ondernemingen gedwongen worden op zeer korte termijn, in een tijd van geldschaarste, ettelijke tientallen miljoenen gulden op tafel te leggen.

Verkoop van andere fondsen met grote verliezen is het alternatief voor diegenen, die onvoldoende liquide reserves bezitten. Het algemene indexcijfer daalde hierdoor bijna reeds 10 punten beneden het niveau van 3 weken geleden (16 Nov. 142,9 tegen 152,3 op 26 October). Dat officiële kringen niet gerust zijn op de verdere ontwikkeling, blijkt uit het toestaan van prolongatiecrediet voor inschrijving op nieuwe emissies. Deze stap mag opmerkelijk

worden genoemd, indien men bedenkt, dat de Regering zich na de bevrijding steeds met hand en tand tegen het herstellen van het prolongatiesysteem heeft verzet, ook in tijden, dat er nog van geen beperking van het bankcrediet sprake was.

De ongerustheid t.a.v. de emissiemarkt is vooral begrijpelijk, indien men er rekening mede houdt, dat nog een grote kapitaalvraag boven de markt hangt uit hoofde van te verwachten emissies, verkopen van het Beheersinstituut en verkopen uit het manco bij de Effectenregistratie.

Op de obligatiemarkt had een tweede 4½ pCt electriciteitsemissie, nl. van f 10 mln obligaties Provinciale Geldersche Electriciteits-Mij, succes. De weerstand, die de obligatiemarkt vertoont, is aanleiding, dat de emissiestroom op deze markt steeds aanhoudt. Hierbij overheerst het 4½ pCt type; de A.K.U., die thans f 20 mln 4½ pCt obligaties emitteert, verbindt hieraan voorts nog het recht van conversie in gewone aandelen.

Aand. indexcijfers.	9 Nov. 1951	16 Nov. 1951
Algemeen	145,9	142,9
Industrie	208,0	204,0
Scheepvaart	174,9	169,6
Banken	119,6	117,9
Indon. aandelen	47,2	46,3

Aandelen.

A.K.U.	151 ¹ / ₄	150 ³ / ₄
Philips	164 ³ / ₄	162 ¹ / ₄
Unilever	199 ¹ / ₂	182 ¹ / ₄
H.A.L.	176	175
Amsterdam Rubber	95 ¹ / ₄	93 ¹ / ₂
H.V.A.	103 ¹ / ₂	101 ¹ / ₂
Kon. Petroleum	289 ¹ / ₂	285 ¹ / ₂

Staatsobligaties.

2½ pCt N.W.S.	71 ¹³ / ₁₆	70 ³ / ₄
3—3½ pCt 1947	86 ³ / ₈	85 ¹¹ / ₁₆
3 pCt Invest. certif.	89	87 ¹³ / ₁₆
3½ pCt 1951	94	94
3 pCt Dollarlening	98 ¹ / ₂	97 ¹ / ₈

J. C. B.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accoorden	Voorschotten in rekening in courant
15 Oct. '51	1.195.268	929.545	7.113	304.340	223.807
22 Oct. '51	1.201.088	826.569	7.679	297.117	217.264
29 Oct. '51	1.201.241	893.676	8.038	295.547	217.067
5 Nov. '51	1.201.316	908.138	8.480	293.335	222.076
12 Nov. '51	1.201.432	980.900	5.822	306.623	220.338
19 Nov. '51	1.201.449	819.305	6.484	297.077	219.807

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accoorden	Andere saldi van niet-inge-zetenen
15 Oct. '51	2.778.919	2.285.299	26.575	1.722.261	253.551	112.958
22 Oct. '51	2.765.627	2.256.209	47.103	1.745.367	220.173	113.563
92 Oct. '51	2.840.583	2.239.709	1.252	1.745.366	237.825	113.415
5 Nov. '51	2.844.175	2.286.035	44.342	1.745.366	231.058	113.622
12 Nov. '51	2.806.237	2.240.529	39.170	1.745.366	234.106	113.570
19 Nov. '51	2.807.007	2.239.490	40.902	1.745.366	209.662	113.238

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	542.245	348.235	255.201
17 Oct. '51	1.248.563	286.385	633.851	603.975	1.334.342
24 Oct. '51	1.437.878	289.237	514.644	629.594	1.232.082
31 Oct. '51	1.437.878	283.365	528.150	637.819	1.238.109
7 Nov. '51	1.060.171	290.470	500.596	788.755	1.088.909

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	268.697	—	—	895.911
17 Oct. '51	2.944.320	290.605	—	—	738.290
24 Oct. '51	2.946.842	276.943	—	—	752.209
31 Oct. '51	2.918.203	279.074	—	—	777.038
7 Nov. '51	2.937.188	282.604	—	—	731.525

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979

Muntbiljettencirculatie per 17 Oct. 1951 f 342.713.196

Muntbiljettencirculatie per 24 Oct. 1951 f 341.520.956

Muntbiljettencirculatie per 31 Oct. 1951 f 339.929.773

Muntbiljettencirculatie per 7 Nov. 1951 f 338.954.254

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ ¹⁾.

(in miljoenen guldens)	Nederl. banken		Nederl. banken en Nederl. Handel-Mij	
	31 Aug. 1951	30 Sept. 1951	31 Aug. 1951	30 Sept. 1951
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen ..	115	136	143	193
Nederlands schatkistpapier	1.577	1.564	2.129	2.120
	1.692	1.700	2.272	2.313
Ander overheidspapier	92	84	117	114
Wissels	10	11	16	17
Bankiers in binnen- en buitenland	150	157	205	198
Prolong. en voorsch. tegen effecten	54	53	72	69
	306	305	410	398
Debiteuren	828	830	1.017	1.022
Effecten en syndicaten	43	43	50	49
Deelnemingen (incl. voorschotten) ..	19	18	29	27
	890	891	1.096	1.098
Gebouwen	4	4	7	7
Diverse rekeningen	—	—	8	7
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2.894	2.900	3.794	3.823
Passiva:				
Crediteuren	2.124	2.128	2.757	2.780
Wissels	25	22	26	23
Deposito's op termijn	352	370	541	562
Kassiers en genomen daggeldleningen	83	84	83	84
Diverse rekeningen	72	60	72	60
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2.657	2.665	3.480	3.510
Aandelenkapitaal	160	160	214	214
Reserve	77	77	100	100
	2.894	2.900	3.794	3.823

¹⁾ In verband met afrondingen behoeft de som der afzonderlijke posten niet met het eindtotaal overeen te stemmen.ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND ¹⁾.

1938 = 100	1948	1949	1950	Mei 1951	Juni 1951	Juli 1951	Aug. 1951 ²⁾	Sept. 1951 ³⁾
Algem. productie-index van de industrie	113	126	139	145	143	133	138	140
Steenkolen	82	87	91	89	93	92	93	90
Electriciteit, afgeleverd aan het net	173	196	229	215	202	204	217	236
Gas	120	124	138	142	130	134	133	135
Stikstofmeststoffen	82	88	154	206	199	203	199	210
Ruw ijzer	165	162	170	188	180	199	205	204
Walsproducten van ijzer en staal ⁴⁾	210	270	302	369	385	357	346	381
Rijwielen	122	153	185	195	158	129	116	119
Cement	129	124	130	139	161	169	162	155
Metsestenen	93	104	114	110	118	122	126	119
Deuren	110	109	139	157	164	121	148	150
Rubber (gehele industrietak) ..	288	261	330	369	323	277	286	316
Courantenpapier ..	81	84	90	110	99	89	110	..
Katoen- en linnenweverijen ..	71	79	87	100	105	85	112	..
Tricotage-industrie	107	134	167	169	148	88	119	..
Schoeisel (excl. pantoffels)	137	137	148	182	150	97	122	138
Sigaren ⁵⁾	100	114	101	91	92	87	88	89
Sigaretten ⁵⁾	100	115	143	175	177	158	169	163
Boter	70	83	92	129	121	112	107	83
Margarine	149	203	244	233	248	273	239	183
Kaas	77	102	97	155	172	162	158	136

¹⁾ Bron: C.B.S.; betekent: de gegevens ontbreken.²⁾ 1940 = 100.³⁾ 1948 = 100.⁴⁾ Voorlopige gegevens.INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND ¹⁾.

1948 = 100	1949	1950	Mei 1951	Juni 1951	Juli 1951	Aug. 1951
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	99	122	151	153	143	136
dierlijke	103	103	98	98	97	104
totaal	101	112	123	123	118	119
Grondstoffen voor:						
houtwaren	94	115	169	170	174	177
chem. producten	100	115	145	147	150	150
textielwaren	106	154	215	195	179	163
leer en leerwaren	116	152	205	193	183	170
metaalwaren	105	112	191	189	185	185
papier	83	102	200	200	226	226
hulpstoffen	115	129	154	157	157	167
totaal	108	128	176	173	170	172
AfgeWERKTE prod. glas, aardewerk, enz.	104	107	126	126	127	127
houtwaren	98	100	110	111	111	111
chem. producten ..	105	110	138	139	141	142
textielwaren	108	136	179	169	164	155
leer- en rubberwaren	109	123	168	163	160	156
papierwaren	98	107	186	187	189	190
metaalwaren	103	116	148	148	148	149
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	105	113	133	133	133	134
overige producten ..	95	98	137	138	137	134
totaal	104	116	147	145	144	143
Algemeen indexcijfer ..	104	117	146	145	142	142

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.“.²⁾ De wegingcoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

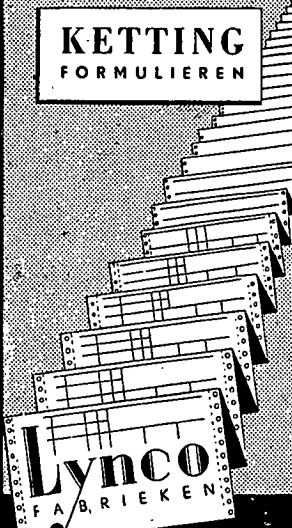
Abonneert U op de E.-S.B.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

- Bedrijfseconomische verkenningen.* Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam op 30 November 1950, door J. Brands, Van der Wiel & Co 1951, f 1,90.
- Het certificatenstelsel in Indonesië,* door Dr A. Kraal, W. van Hoeve 1951, f 1,95.
- De structuur der Naamloze Vennootschap,* door Mr W. C. L. van der Grinten, W. Bergmans 1951, f 1,60.
- Ordering en rechtsstaat,* door Mr C. H. F. Polak, Tjeenk Willink 1951, f 1,15.
- Derde nota inzake de industrialisatie van Nederland.* Staatsdrukkerij 1951, f 0,60.
- Hoe leid ik een vereniging?,* door R. Beumer, J. M. Meulenhoff 1951, f 3,90.
- Verbruikcoöperatie,* door A. Kruithof, Hét Wereldvenster 1951, f 3,60.
- De philosophie der accountancy,* door Mr Dr H. D. M. Knöl, Delwel 1951, f 1,50.
- De algemene banken in Nederland,* door Prof. Dr F. de Roos, A.-Oosthoek, 2e druk 1951, f 6,90.
- De mens in de organisatie van de arbeid,* door Dr L. Hornstra Sr. N.-Holl. Uitg.-Mij. 1951, f 8,50.
- De vakbeweging en haar problemen,* door C. Lammers, De Arbeiderspers, 2e herz. druk 1951, f 6,90.
- Sources of business information,* door E. T. Coman, Prentice Hall 1951, f 26,40.
- European Payments Union.* First annual report of the managing board. Published by the O.E.E.C. Paris 1951, f 3,55.
- Intra-European investments.* An O.E.E.C. study. Published by the O.E.E.C. Paris 1951, f 2,85.
- The cold chain in the U.S.A.* Report of a group of European experts. Part. I. Publ. by the O.E.E.C. Paris 1951, f 4,25.
- O.E.C.E., l'évolution de la situation économique et ses perspectives.* 1951, 184 blz., f 5,70.
- Full employment objective in relation to the problem of European co-operation.* Hansard 1951, f 1,40.
- The impact of the Union; eight economic theorists evaluate the labor union movement.* Editor D. McCord Wright. A report of the institute on the structure of the labor market held at the American University (Washington D.C.) on May 12 and 13, 1950. Harcourt 1951, 414 blz., f 18.
- The French franc between the wars 1919—1939,* door M. Wolfe. Tracing the factors in the changes in the purchasing power and the exchange value of the French franc between world wars I and II. Columbia Univ. Press 1951, 229 blz., f 14,60.
- Government and collective bargaining (United States),* door F. Witney. Lippincott 1951, 741 blz., f 37,20.
- Methods of wage payment in British industry,* door N. C. Hunt. Pitman 1951, 160 blz., f 11,70.
- Banker and customer,* door W. W. Wood. Blackwood 1951, 72 blz., f 1,75.
- Investment analysis and management,* door L. U. Plum and J. H. Humphrey. Irwin 1951, 677 blz., f 32,35.
- Industrial administration and management,* door F. L. Meyenberg. Pitman 1951, 387 blz., f 22,05.
- Guide to company balance sheets and profit and loss accounts,* door F. H. Jones. Heffer 1951, 4th rev. ed., 418 blz., f 15,75.
- Opportunities in market research,* door J. H. Platter. Grosset 1951, 112 blz., f 4,75.
- Retailing, principles and methods,* door D. J. Duncan and C. F. Philips. Irwin 1951, 746 blz., f 32,35.
- Crops in peace and war: the yearbook of agriculture 1950—'51.* Articles reporting on research in the use of farm products during the wartime emergency and under regular peacetime conditions. Washington D. C. Govt. Pr. Off. 1951, 942 blz., f 11,85.
- Das internationale Flüchtlingsproblem 1919—1950,* door P. Frings. Verlag Frankfurter Hefte 1951, 245 blz., f 15,95.
- Das sovjetische Vorbild in der Wirtschaftsentwicklung der Oststaaten.* Duncker und Humblot 1951, 36 blz., f 3,35.
- Die Europäische Zollunion; ihre Möglichkeiten und Grenzen,* door F. K. Liebich. Deutscher Bundes Verlag 1951, 79 blz., f 5,90.
- Die Gewinnbeteiligung der Arbeitnehmer.* 'Erweiteter Sonderband' Zeitschrift für Betriebswirtschaft. Gabler 1951, f 6,90.
- Allgemeine Grundzüge des Industriebetriebes,* door Funcke-Blohm. Girardet 1951, 104 blz., f 6,20.
- Grundfragen der Wirtschaftspolitik,* door R. Büchner. Duncker und Humblot 1951, 48 blz., f 2,85.
- Grundlagen und Technik des Vertriebes,* door W. Koch. Ein Lehr- und Handbuch des Vertriebes mit zahlreichen Beispielen aus der Praxis. Finanz Verlag 1951, Band I 723 blz., f 21,40. Band II 531 blz., f 16,05.
- Leitfaden für Organisation und Revision,* door K. Fechner. Girardet 1951, 224 blz., f 7,45.
- Verlustquellen in der Industrie,* door F. Henzel. Gabler 1951, 183 blz., f 15,55.
- Die Betriebsunterbrechungsversicherung,* door K. Hax. Westdeutscher Verlag 1951, 364 blz., f 16,90.

KETTING
FORMULIEREN

Lynco
FABRIEKEN

TELEFOON 25318 GRONINGEN

- Diversen -

Aangeb. door part.: grote 6 pers. Ford '47, 2-deurs; 8 cyl. 60.000 km gel. B. Steenhuis, Anholtseweg 41, Gendringen.

RECTIFICATIE

In de annonce van de Westerboekhandel (E.-S.B. 14-11-'51) stond aangekondigd Prof. Dr H. J. Witteveen, Crises der Conjunctuur. Dit moet echter zijn Crisis der Conjunctuurpolitiek. Prijs f 1.50.

LEVER BROTHERS & UNILEVER N.V.

gevestigd te Rotterdam.

UITGIFTE

van nominaal f 43.004.000,—

(Gewone Aandelen groot f 1000 aan toonder en/of

Certificaten van Gewone Aandelen groot f 1000 of f 100 aan toonder, gerechtigd tot het volle dividend over het boekjaar 1952 en volgende jaren, tot de koers van **133** pCt.,

uitsluitend voor houders van Gewone Aandelen en/of Certificaten van Gewone Aandelen, in hier voege dat het bezit van nom. f 4.000 aan Gewone Aandelen en/of Certificaten van Gewone Aandelen (resp. nom. f 400 aan Certificaten van Gewone Aandelen) recht geeft op toewijzing van een nominaal bedrag van f 1000 aan nieuwe Gewone Aandelen of nieuwe Certificaten van Gewone Aandelen (resp. nom. f 100 aan nieuwe Certificaten van Gewone Aandelen), een en ander op de voorwaarden in het prospectus van heden omschreven.

De ondergetekende bericht, mede namens het Nederlandsch Administratie- en Trustkantoor te Amsterdam, dat de inschrijving zal zijn opengesteld op

DINSDAG 4 DECEMBER 1951,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

te ROTTERDAM ten kantore van de

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
AMSTERDAMSCH E BANK N.V.,

te AMSTERDAM ten kantore van de

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.,
Heren PIERSON & CO.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
AMSTERDAMSCH E BANK N.V.,

te 's-GRAVENHAGE ten kantore van de

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
AMSTERDAMSCH E BANK N.V.
Heren HELDRING & PIERSON,

alwaar prospectussen en inschrijvingsbiljetten verkrijgbaar zijn.

Rotterdam, 19 November 1951.

LEVER BROTHERS & UNILEVER N.V.

ECONOMISCH-

STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300 toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaft van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in
Nederland, Azië en Oost-Afrika
New York London

HANDELSBEMIDDELING
FINANCIERING VAN IM- EN EXPORTTRANSACTIES

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 28 NOVEMBER 1951

No 1802

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
De teugels gevierd door Dr Ir B. Bölger	876
Productiviteitsverbetering in de distributie door Drs D. E. Beutick	877
Transformatie van risico-mijdend vermogen en dekking van het geldwaarderisico door W. Hessel met naschrift van Prof. Mr J. G. Koopmans	878
Is Nederlands traditionele rol van kapitaal- exporterend land uitgespeeld? door Mr G. W. baron van der Feltz	882
Mededelingen voor economen	884
Geld- en kapitaalmarkt	884
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in October 1951 door Dr L. Delmotte	885
Statistieken:	
Bankstaten	887
Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	887
Werkloosheid en werkverruiming in Neder- land	887

Dezer dagen

zijn de afgevaardigden van de strijdende partijen in Korea tot eenstemmigheid gekomen over de demarcatielijn. Hoewel hiermee de wapenstilstand nog niet is bereikt, verheugt men zich, omdat wellicht deze Kerstmis zonder openlijk oorlogsgeweld zal voorbijgaan.

De benarde veste is daarmede niet gered: een wapenstilstand zal een verwoest land achterlaten. Zal het worden vergeten onder de zwaardere druk, die geleidelijk aan in Europa weer wordt gevoeld: De vergadering der Verenigde Naties te Parijs gaat ijverig voort met het uitstellen van bekende standpunten; de vergadering van de North Atlantic Treaty Organisation te Rome heeft besloten tot meer manschappen en meer wapens in 1952. De politiek van het evenwicht der machtsmiddelen is vrijwel monopolist.

Veel draait thans om de positie van West-Duitsland, waarover, naar verluidt, thans een accoord zou zijn bereikt. Wie Duitsland noemt, brengt Frankrijk mede ter sprake. Zwaar wordt daar thans een tegenzin voelbaar tegen die plannen, die op enig gebied integratie in Europa met Duitse pariteit nastreven.

Onder deze politieke deining gaat de structuurverandering van het economisch leven voort. De Engelse conservatieve Regering — in principe gekant tegen de nationalisatie van de ijzer- en staalindustrie, doch geenszins bereid tot een terugkeer naar het volledig private initiatief in deze bedrijfstak — heeft een wederinvoering van de meest strikte staalrantsoenering niet kunnen nalaten. Tegelijk werd bekend dat met de Verenigde Staten een ruiltransactie is afgesloten, waarbij Canadees aluminium ter beschikking wordt gesteld in ruil voor Amerikaans staal. Kleine bereidwilligheden onderhouden de vriendschap.

Kan men dit ook zeggen van het in Nederland genomen besluit om de werkgevers aan te bevelen de statistisch vastgestelde overschrijding van de voorgenomen consumptiebeperking te compenseren door een bescheiden uitkering ineens? Of zal het voorstel het lot ondergaan van zoveel voorstellen, die op pure redelijkheid berusten en die daarom als oplossing niet vermogen te boeien?

De triomf der statistische methode schrijdt voort: ook in de Verenigde Staten ziet men een reeks loonsverhogingen tegemoet, omdat het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud het punt heeft bereikt, waarop loonbewegingen op grond van wat daar de „escalatorclause” wordt genoemd, ingaan. Het nationale inkomen blijkt intussen in het derde kwartaal ongeveer stationnair te zijn gebleven. In de strijd tussen degenen, die een inflatie zien en deze willen beteugelen, en hen, die menen, dat het zo'n vaart niet zal lopen — een strijd naar karakter tussen rekkelijken en preciezen — hebben de preciezen op korte termijn waarschijnlijk een stuk verloren.

Onder deze symptomen echter ligt de strijd om het behoud van evenwicht in het economisch leven; een evenwicht zal, zeker voor Europa, moeten worden gevonden, wil het nieuwe internationale politieke evenwicht, dat men zoekt, niet op drijfzand rusten.

SMIT SLIKKERVEER

DYNAMOS MOTOREN INSTALLATIES

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende),
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

KONINKLIJKE ZWAVELZUURFABRIEKEN

voorheen KETJEN N.V.

gevestigd te Amsterdam

UITGIFTE

van 4565 gewone aandelen,
elk groot f 750,— nominaal,

aan toonder (desgewenst op naam), ten volle
delende in de resultaten van het boekjaar 1952
en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving
op bovengenoemde aandelen, uitsluitend
voor houders van claims van gewone aandelen,
openstelt op

VRIJDAG, 30 NOVEMBER 1951

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam
en 's-Gravenhage.

TOT DE KOERS VAN 110 pCt.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren
zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 21 November 1951.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Bericht

Wij vestigen de aandacht van onze donateurs, leden en abonné's op bijgesloten schrijven en vertrouwen, dat zij, die beschikken over een rekening bij de Nederlandse Postcheque- en Girodienst, hun medewerking zullen verlenen om aan ons verschuldigde bedragen automatisch van hun rekening op onze rekening no 8408 te doen overschrijven.

Het machtigingsformulier G 69 kan daartoe in bijgaande „betaald antwoord“-enveloppe worden teruggezonden.

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

Onafh. Verzekeringsadv.

LOD. S. BEUTH

deskundige ter zake van:

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel
Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen
Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen- en Spaarfondsen

Te koop voor industrievestiging te Doesburg een buiten gebruik te stellen

Schoolgebouw

(6 lokalen, gang, w.c.'s, kantoor, oppervlakte plm. 470 m²) voorzien van centrale verwarming, gas, water en electr., plus ongeveer 700 m² betegelde speelplaats. Zeer gunstig gelegen.
Direct aanvaardbaar. Inlichtingen verstrekt Dir. Gem. Werken Doesburg.

Brieven met uitvoerige inlichtingen (op zegel van f 2) o.m. bevattende gegevens omtrent te vestigen bedrijf, referenties en geboden prijs, vóór 1 Januari a.s. te zenden aan het gemeentebestuur van Doesburg.

★ Adverteer in dit blad ★